

SEGÉDLET

A TANULÁSI EREDMÉNYEK ÍRÁSÁHOZ
A SZAKKÉPZÉSI ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI
SZEKTOR SZÁMÁRA

Összeállította:
FARKAS ÉVA

**Segédlet a tanulási eredmények írásához
a szakképzési és felnőttképzési szektor számára**

FARKAS ÉVA

SEGÉDLET

A TANULÁSI EREDMÉNYEK ÍRÁSÁHOZ A SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI SEKTOR SZÁMÁRA

Oktatási Hivatal, Budapest, 2017

Készült:

**az Európai Képesítési Keretrendszer Nemzeti Koordinációs Pontja
(Oktatási Hivatal) megbízásából**

Lektorok:

Palencsárné Kasza Marianna és Szlamka Erzsébet

Tördelés és grafika:

Havancsák Patrícia

© Farkas Éva

© Oktatási Hivatal, 2017

ISBN 978-615-80376-3-1

Kiadó: Oktatási Hivatal

Felelős kiadó: Dr. Maruzsa Zoltán

Nyomdai munkálatok: Eurotronik Zrt.

TARTALOM

BEVEZETÉS	7
1. Miért válik fontossá a tanulási eredmények megközelítés?	8
2. Tanulási eredmény: a közös nyelv	9
2.1. A tanulási eredmény fogalomrendszere	9
2.2. A tanulási eredmények kategóriái	11
2.3. A tanulási eredmények megközelítés hatása a pedagógiai/ andragógiai és értékelési kultúrára	15
3. A tanulási eredmények alkalmazása a szak- és felnőttképzés törvényi és tartalmi szabályozásában	17
3.1. Felnőttképzés	17
3.2. Felsőoktatás	26
3.3. Szakképzés	27
4. A tanulási eredmények alkalmazásának területei és előnyei	38
5. A tanulási eredmények kialakításának és írásának gyakorlata	41
5.1. A tanulási eredmények kialakításának és leírásának szempontjai, alapelvei	42
5.1.1. Strukturális elemek	47
5.1.2. Tartalmi elemek	49
5.1.3. Formai követelmények, nyelvi szerkezeti elemek	55
5.2. Tipikus hibák a tanulási eredmények megfogalmazásakor	62
5.3. Foglalkozás II. modul tanulási eredmény leírása	66
5.4. Az Ön tanulási eredményei	72
BEFEJEZÉS	73
FELHASZNÁLT IRODALOM	74

BEVEZETÉS

Jelen útmutató a tanulási eredmények kialakításához és megfogalmazásához nyújt segítséget a szakképzésben és a felnőttképzésben érdekelt szakmai döntéshozók, szakértők, képzés- és tananyagfejlesztők, gyakorlati oktatás-vezetők, tanárok számára.

Az útmutató célja olyan szakmai módszertani támogatás biztosítása, amely lehetővé teszi a tanulási eredmények pontosabb megfogalmazását és azok eredményes alkalmazását a gyakorlati képzés megszervezésében, a mobilitási programok kialakításában, az egyéb szakmai képzések (szakmai programkövetelmények) fejlesztésében, a felnőttképzési programok kidolgozásában, a tanulási-tanítási folyamat strukturáltabb és következetesebb megtervezésében és megvalósításában.¹

¹ Szíves figyelmükbe ajánljuk a felsőoktatás számára készült útmutatót is (Tót Éva: Segédlet a tanulási eredmények írásához a felsőoktatási szektor számára)

1. MIÉRT VÁLIK FONTOSSÁ A TANULÁSI EREDMÉNYEK MEGKÖZELÍTÉS?

A tanulási eredmények megközelítés az elmúlt évek legnagyobb hatású fejlesztő eszközévé és az európai oktatási reform legfontosabb elemévé² vált.

A tanulási eredmény alapú képzéstervezés és -fejlesztés a különböző nemzeti képzési rendszerek fennmaradása mellett biztosítja a képesítések hazai és európai elismertettségét, összehasonlíthatóságát és átláthatóságát.

Megszünteti a különböző tanulási formák közötti korlátokat, támogatja az eltérő egyéni életpályákat és ismeretszerzési útvonalakat, a formális vagy nem formális úton szerzett végzettségek és kompetenciák elismertetését. A munkaerőpiac nemzetközivé válásával szükségszerű a különböző tagországokban megszerzett képesítések elismerése, összehasonlítása. A munkáltató a szakma megnevezésén kívül tudni szeretné, hogy a bizonyítvány tulajdonosa milyen kompetenciákkal rendelkezik.

A kompetenciák pontos meghatározására szolgálnak a tanulási eredmények, melyekkel beazonosítható a szakmával rendelkező egyén tudása, képessége, attitűdje, munkatevékenység végzésének autonómia és felelősségvállalási szintje. A tanulási eredmény alapú gondolkodás és képzésfejlesztés jelentős innovációs potenciált, ugyanakkor számos kihívást is jelent a szak- és felnőttképzési rendszer szereplői számára.

A tanulási eredmények megközelítés nem egyszerűen egy új technika, hanem radikálisan új gondolkodásmód, amely alapvetően átalakít(hat)ja az oktatás világát. Egy szakképesítés tanulási eredményekben történő leírása értékorientáció is. Meghatározza azt, hogy milyen tudással, képességekkel rendelkező, milyen felelősségi és önállósági szinten dolgozni tudó szakembereket akarunk képezni.

A tanulási eredményekben való gondolkodás – optimális esetben – visszahat az egész szakma fejlesztésére. A tanulási eredmények meghatározzák az oktatási folyamat eredményességét. Világos, értelmezhető, kézzel fogható információkat nyújtanak a tanuló, a szülő, a tanárok, intézményvezetők, munkaadók számára.

A szakképzésnek és felnőttképzésnek el kell indulnia a tanulási eredmény alapú gondolkodás útján. Ez nemcsak az oktatás nemzetköziesedése, a földrajzi és vertikális mobilitás erősödése szempontjából válik egyre fontosabbá, hanem a munkaerő-piaci igények jobb kielégítése az oktatás és a munka világa közötti kapcsolat erősítése okán is.

² A tanulási eredmények megközelítés kulcseleme az egész életen át tartó tanulást támogató mobilitási eszközöknek is, úgymint: EUROPASS portfólió, ECVET (Európai Szakképzési és Szakoktatási Kreditrendszer), EKKR (Európai Képesítési Keretrendszer), MKKR (Magyar Képesítési Keretrendszer), EQAVET (Európai Szakképzési Minőségbiztosítási Referencia Keretrendszer).

A szak- és felnőttképzési rendszer és ezáltal a gazdaság versenyképességének fenntartása szempontjából nélkülözhetetlen a megváltozott társadalmi, gazdasági és nemzetközi környezethez való alkalmazkodás, jelen esetben a tanulási eredmények megközelítés megismerése és alkalmazása a hazai oktatás és képzés minden szintjén.

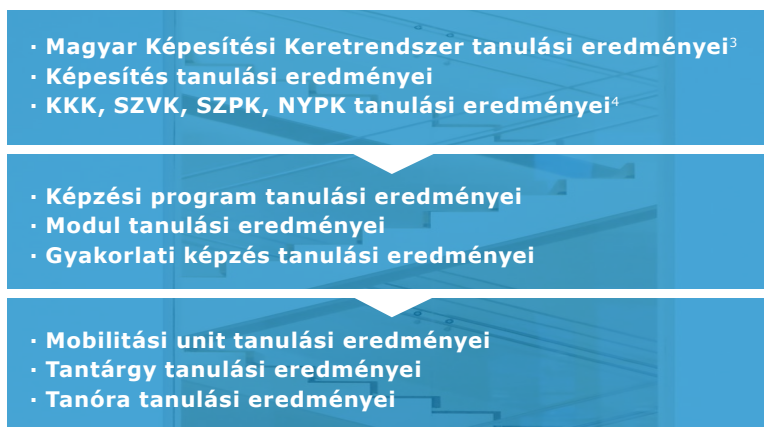
2. TANULÁSI EREDMÉNY: A KÖZÖS NYELV

2.1. A tanulási eredmény fogalomrendszere

A tanulási eredmények (learning outcomes) tudás, képesség, kompetencia kontextusában meghatározott kijelentések arra vonatkozóan, hogy a tanuló mit tud, mit ért, és mire képes, miután lezárt egy tanulási folyamatot, függetlenül attól, hogy hol, hogyan, mikor szerezte meg ezeket a kompetenciákat (CEDEFOP 2008; Európai Parlament és Tanács 2008).

A képesítések tanulási eredmény alapú megközelítése gyakorlatilag azt vizsgálja, hogy a tanuló egy meghatározott képzési/tanulási szakasz (ami lehet egy tanítási óra, egy tantárgy, egy modul vagy egy teljes képzés is, lásd 1. ábra) befejezésekor milyen szintű ismeretekkel rendelkezik, mennyire érti, s milyen mértékben képes értelmezni ezeket az ismereteket, miként tudja a megszerzett tudást alkalmazni, illetve, hogy szert tett-e egy adott terület eredményes és autonóm műveléséhez szükséges kompetenciákra.

1. ábra: A tanulási eredmények szintjei

³ A Magyar Képesítési Keretrendszer tanulási eredményein a 8 szint deszkriptoronkénti leírását értjük, amely az 1229/2012. (VII. 6.) kormányhatározat mellékleteként jelent meg. A Magyar Képesítési Keretrendszer módosított szintleíró jellemzőit tartalmazó táblázat a Magyar Rektori Konferencia honlapján érhető el: <http://www.mrk.hu/kkk-atalakitas/>

⁴ KKK: képzési és kimeneti követelmény (felsőoktatás) SZVK: szakmai és vizsgakövetelmény (szakképzés) SZPK: szakmai programkövetelmény (felnőttképzés) NYPK: nyelvi programkövetelmény (felnőttképzés)

Nem azzal kell tehát foglalkozni, hogy valaki valamit meddig és hol tanult, hanem hogy milyen ismereteket, képességeket és kompetenciákat szerzett meg. Ez azt jelenti, hogy a kompetenciák értékelése nem az input-tényezők (azon képzési folyamatok időtartama, helyszíne és pedagógiai módszere, amelyekben a kompetenciákat megszerezték) alapján, hanem a meghatározott tanulási eredmények elérése alapján történik.

A tanulási eredmény a hagyományos bemenetalapú vagy folyamat-szabályozáson alapuló képzési gyakorlattal szemben a képzési programokat a kimenet, a tanulási eredmény oldaláról megfogalmazó szemlélet kulcsfogalma. Ez a szemlélet a tudás „gazdagabb” értelmezését teszi lehetővé, mivel a tanulási eredményként megfogalmazott tudáshoz, annak működésére ható nézetrendszer, attitűd, önállóság és felelősségvállalás minősége is hozzátartozik.

A tanulási eredmények tehát a tanulási szakaszok kimeneti leképezései, így a tanulási eredmények összekapcsolódnak, egymásra épülnek, egymásból következnek (2. ábra). A tanulási szakasz lehet az oktatás legkisebb egysége, például egy logikai blokkot alkotó témakör és az ahhoz kapcsolódó tanóra, de lehet akár egy képzési modul vagy egy teljes képzési program is.

A tanulásszervezés alacsonyabb szintjein (pl. témakör, tanítási óra) részletesebb, konkrétabb tanulási eredményeket fogalmazunk meg, amelyek nemcsak az adott tanulási szakasz követelményeinek pontosabb meghatározását teszik lehetővé, de a tanítási folyamatra, módszerek kiválasztására, értékelési kritériumok és feladatok meghatározására vonatkozóan iránymutatásul is szolgálnak a tanár számára.

Egy modul vagy egy teljes szakképesítés tanulási eredményeinek megfogalmazásánál átfogó – az alacsonyabb szintű tanulási eredményeket is magukban foglaló – összegző leírásokat alkalmazunk. Ezek a tanulási eredmények a modul/képesítés megszerzésének követelményeit írják le és pontos tájékoztatást nyújtanak a munkaadók és a tanulók számára is.

2. ábra: A tanulási eredmények kapcsolatrendszere⁵

2.2. A tanulási eredmények kategóriái

A szakmai képzések követelményeit tanulási eredmény alapon, az MKKR-hez illeszkedő tudás + képesség + attitűd + felelősség/autonómia kontextusában célszerű megfogalmazni. A tanulási eredmények kategóriái összhangban vannak a felnőttképzési törvény fogalomértelmezésével,⁶ mely szerint a kompetencia a felnőttképzésben részt vevő személy azon ismereteinek (ez a tanulási eredmény tudás kategóriája), készségeinek, képességeinek (ez a tanulási eredmény képesség kategóriája, illetve felelősség-autonómia kategóriája), magatartási, viselkedési jegyeinek (ez a tanulási eredmény attitűd kategóriája) összessége, amely birtokában a személy képes lesz egy meghatározott feladat eredményes teljesítésére.

A TUDÁS kategóriába az adott szakterületre vonatkozó olyan elvárásokat kell leírni, amelyek tartalmazzák az adekvát feladattal, munkaterülettel, szakmával kapcsolatos egyszerű és magasabb szintű taxonómikus, lexikális ismereteket, az ismeretek magasabb egységekbe szerveződésének szabályait, a fogalmak közötti összefüggéseket. A tudás kategóriájába tehát képzetek, fogalmak, tények, definíciók, szabályok, leírások, törvények, elméletek, rendszerek, összefüggések, szabályok tudása tartozik. Az ismeretjellegű tudás mennyiségében és eloszlásában jelentős különbségek vannak. A szakmai képzések eredményessége és a mérhetőség érdekében az ismereteket specifikálni kell azok mélysége és kiterjedése szerint (v.ö. Pajkossy 2010).

⁵ TÁMOP 2.2.1.TÁMOP 2.2.1-12/1-2012-0001 - "A szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése." MKKR a szakképzésben alprojekt e-learning tananyag Hogyan alkossunk helyi tantervet/óratervet tanulási eredmények alapján a szakképzésben?

⁶2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről 2 § 20. pont

Például az „ismerje a vonatkozó jogszabályokat” tudás kategória nem tartalmaz információt arra vonatkozóan, hogy milyen mélységben és milyen széles területen kell jogi ismeretekkel rendelkeznie a képzésben résztvevőnek. Hasonlóan „rossz megoldás” a teljesíthetőség és a mérhetőség szempontjából az „ismeri az élelmiszerek élettani szerepét”, mivel nincs utalás az élelmiszerek körére. A tudás kiterjedtsége tehát azt mutatja, milyen széles területen kell az egyénnek rendelkeznie az adott tudással, ismerettel.

Az „ismeri az alapvető élelmiszerek élettani szerepét” tudáselem azért nem megfelelő, mert a megfogalmazásban az „ismeri” kifejezés nem elég specifikus, azaz nem derül ki belőle, hogy milyen mértékben, mélységben kell ismerni és ez a mérhetőséget is megnehezíti. A tudás mélysége tehát azt mutatja, hogy mennyi és milyen mélységű ismeretet kell tudnia a képzésben résztvevőnek.

A KÉPESSÉG (készségek és képességek) a procedurális tudást, azaz az ismeretalkalmazó tudást jelenti, illetve a procedurális tudás formáit írja le. A készség automatizált tevékenység, rutin, a képesség a feladat megoldásakor jelentkező sokféle ismeret és készség összekapcsolása, ami a procedura elágazásain a döntéshozatalt teszi lehetővé. A képességnek, készségnek sokféle definíciója van a pedagógiai-pszichológiai szakirodalomban. Most azonban nem pedagógiai/pszichológiai értelemben vizsgáljuk ezeket a fogalmakat, hanem MKKR terminológiai szempontból. Az MKKR a képességeket kognitív (logikai, intuitív és kreatív gondolkodás használata) és gyakorlati (kézügyesség valamint módszerek, anyagok, eszközök, műszerek használata) szempontból írja le.

A kognitív képességek egy adott munkaterület feladatainak, problémáinak megoldásához szükséges eljárások (procedúrák) ismeretét és használatát jelentik. Ezek lehetnek egyszerű, automatikusan alkalmazott mentális műveletek vagy egy adott terület komplex problémáinak hatékony megoldására alkalmassá tevő stratégiák, műveletek. Ide tartoznak például azok a módszerkompetenciák (az adott szakterületen megkövetelt specifikus készségek), amelyek fejlesztése során felkészítjük a képzésben résztvevőt az adott munkaterületen felmerülő feladatok, problémák megoldására, mint például: utasítások megértése, üzleti levelek elkészítése, számítógépes programozás, fizikai problémák megoldása, hiba felismerése és elhárítása, szoftverek kezelése, idegennyelvű kommunikáció, önértékelés stb.

A motoros készségek olyan, tényleges cselekvésben is megfigyelhető tevékenységek, amelyek során egy mozdulatsor vagy egy tárgy használata begyakorlott módon, automatikusan végrehajtható, azaz a mozgáselemek kivitelezése nem igényel koncentrált figyelmet.

Ide tartoznak azok a készségek, képességek, jártasságok, mint például: szerszám, munkagép, műszer használata; játék hangszereken; jármű, munkagép vezetése, irányítása; íráskészség; rajzolás, festés; hajvágás; különböző tevékenységek komplex mozdulatsorainak kivitelezése stb. (v.ö. Pajkossy 2010a)

A képesség fogalma nagyon változatos jelentéstartalmakkal használatos. Köznap értelemben egy adott képesség birtoklása annyit jelent, hogy a személy végre tud hajtani egy tevékenységet. Leggyakrabban a „képes” melléknév és egy főnévi igenév használatával írjuk le, ugyanakkor fontos hangsúlyozni: az, hogy az egyén valamely tevékenység elvégzésére való képességét le tudjuk írni a „képes” szó használatával, még nem biztos, hogy a képesség kategóriához tartozik. Például a „képes felismerni a bőr kóros elváltozásait” vagy a „képes felsorolni a kóma leggyakoribb kiváltó okait” meghatározás bár tartalmazza a képes kifejezést, ugyanakkor ezek kognitív tudáselemek (tények ismeretéről van szó), a tudás kategóriájába tartoznak és helyesen így fogalmazzuk meg: „felismeri a bőr kóros elváltozásait”; felsorolja a kóma leggyakoribb kiváltó okait”. **Akkor értelmezendő valami képességgként, ha a gyakorlati alkalmazás felől értelmezzük és közelítjük meg a tevékenységet. A „képes” nem cselekvést kifejező szó, ezért érdemes elhagyni és cselekvést jelentő igével felváltani.** Például a „képes az oktatók és a képzésben résztvevők személyes adatait a jogszabályi előírásoknak megfelelően kezelni” helyett fogalmazzunk a következőképpen: „az oktatók és a képzésben résztvevők adatait a jogszabályi előírásoknak megfelelően kezeli”.

AZ ATTITÜD érzelmi, emocionális komponens, elkötelezettség; a szakmával, a munkával összefüggő felfogásbeli kérdések, értékelő viszonyulások összessége. Az attitűdök olyan viselkedési- és magatartásformák, amelyek egyaránt vonatkozhatnak a tanulásra és a munkára. Az attitűdök kapcsolódnak a tudáshoz, a képességhez és az önállósághoz.

Az attitűd kategóriába például az alábbiak tartozhatnak: fogékony az információk befogadására és alkalmazására; érdeklődése megnyilvánul tanulási tevékenységeiben; törekszik saját tanulási céljainak megfogalmazására; nyitott az új ismeretekre, új megoldásokra; érzékeny a társadalmi problémák iránt; hajlandó részt venni valamiben; érdeklődik egy adott téma iránt, érzékenységet tanúsít valami iránt; elfogadja a szakmaetikai elveket; szilárd értékrendje van; elkötelezettséget mutat, támogat stb. (v.ö. Golnhöfer 2010).

⁷ A „képes” szófaját tekintve melléknév, ugyanakkor a mondatban az állítmány szerepét tölti be.

Talán az attitűdöt a legnehezebb megfogalmazni úgy, hogy kapcsolódjon az adott szakmaterülethez. Az attitűdök bizonyos szakmaterületeken (pl. gépészet) kevésbé, más szakmaterületeken (pl. egészségügy, szociális szakmák, oktatás stb.) azonban **jelentősen befolyásolják a munkavégzés minőségét és a munkahelyi teljesítményt**. Az attitűdök kapcsán – a megfogalmazáson túl – a mérés-értékelés jelenti a legnagyobb kihívást. Az attitűdök nem láthatóak, közvetlenül nem mérhetőek, csak következtetni lehet rájuk az egyén különböző megnyilvánulásaiból, illetve munkavégzés közben vagy kommunikációs aktus során megfigyelhetőek. Ezért olyan mérés-értékelési módszert és kritériumrendszert alkalmazunk, amely során lehetőség nyílik az attitűdelemek megfigyelésére és értékelésére is. Például egy infúziós terápia alkalmazása során megfigyelhetjük azt is, hogy az ápoló empatikusan viselkedik-e a beteggel, reagál-e a beteg igényeire, nyitott-e a kollégákkal való együttműködésre, elfogadja-e a kollegiális tanácsokat, azonosul-e a szakma etikai normáival, a kezelés során odafigyel-e az intimitás megőrzésére, az emberi méltóság megóvására stb.

AUTONÓMIA ÉS FELELŐSSÉG: minden tevékenységet jellemez az, hogy egy adott személy milyen önállósággal, milyen mértékű felelősségvállalással tudja azt végrehajtani. Azaz miben képes egyéni munkavégzésre, és miben van még szüksége ellenőrzésre, segítségre, illetve miért vállal felelősséget, hogyan vesz részt a társas környezetben zajló tevékenységekben.

A felelősséggel végzett tevékenység nemcsak az önálló munkavégzést jelenti, hanem a másokkal való együttműködést is. A felelősség jogi és erkölcsi kategória, amely a valakiért vagy valamiért számot adás kötelezettségeként határozható meg.

Az erkölcsi értelemben vett felelősség magában foglalja az egyén tetteiért vállalt felelősségét, amelyet nemcsak önmagával, hanem másokkal kapcsolatban is vállal. Az önállóság és a felelősség szintje rendkívül fontos a munkavégzés során. **Két munkakört sokszor nem a tudás mélysége, hanem a munkavégzés önállósága különböztet meg egymástól** (v. ö. Gaskó 2010).

Más autonómia és felelősség szintet jelent az alábbi két tanulási eredmény: „a szakmai vezető útmutatása alapján és ellenőrzése mellett szakszerűen elkészíti a felnőttképzési törvény hatálya alá tartozó képzések képzési programjait” vagy „önállóan és szakszerűen – a jogszabályi és koherencia követelményeknek is megfelelően – kidolgozza a felnőttképzési törvény hatálya alá sorolt képzési körökbe tartozó képzések képzési programjait”.

2.3. A tanulási eredmények megközelítés hatása a pedagógiai/andragógiai és értékelési kultúrára

A tanulási eredmény alapú gondolkodás egyfajta **pedagógiai/andragógiai kultúraváltást** (3. ábra) és egyáltalán **a tanulásról való gondolkodás-módunk megváltoztatását** igényli mindannyiunktól.

A tanulási eredmények fogalmának bevezetése maguknak az intézményeknek és a tanároknak a szemléletét kívánja megváltoztatni azzal, hogy bevezeti a „*tanárközpontú megközelítés*” helyett az „*eredményalapú*” megközelítést az egyes nemzetek oktatási rendszereiben (Kennedy 2007). A nemzetközi tendenciák egyértelmű elmozdulást mutatnak a hagyományos oktatóközpontú megközelítés felől a tanulóközpontú megközelítés felé. Ebben az értelemben **nem az oktatási, tanítási folyamat és annak a szabályozása a lényeges, hanem a tanulás eredménye**, azaz, hogy egy tanulónak a tanulási folyamat végére mit kell tudnia, átlátnia, megcsinálnia, alkalmaznia, és annak a bizonyítása, hogy az adott tanulási eredményeket valóban birtokolja-e.

3. ábra: A pedagógiai/andragógiai kultúraváltás modellje

Hagyományos megközelítés	→	Tanulási eredmény alapú megközelítés
Tanárközpontú	→	Tanulóközpontú (a saját tanulásáért felelősséget vállaló tanuló és a tanuló teljesítményére folyamatosan reflektáló tanár)
Tartalom/tananyag/ folyamat szabályozású	→	Eredményközpontú (cél az egyéni fejlődés támogatása)
Bemenet alapú (óraszám, időtartam, erőforrások stb.)	→	Kimenet/tevékenység alapú (tanulási eredmények, tanulás-támogatása, módszertani repertoár)
Minősítő értékelés Reproduktív számonkérés	→	Fejlesztő értékelés: az előrehaladásról való – önértékelésre, a társak értékelésére és a tanári értékelésre épülő – visszajelzés. Minősítő értékelés: a munkatevékenységre való alkalmasság felmérése, tanulási eredmények birtoklásának bizonyítása.

A hagyományos oktatóközpontú megközelítésben a tanítás és tanulás az egyes tantárgyakra és a tanítás-tanulási folyamat egyes szakaszainak teljesítésére fókuszál és nem az eredményre, azaz nem a tervezett, elérni kívánt tanulási eredményekre. A tanulási eredmények megközelítés áthelyezi a hangsúlyt a tanulás időtartamáról és a helyszínéül szolgáló intézményről a tényleges tanulásra és a tanulási folyamat során megszerzett vagy megszerzendő tudásra, illetve elsajátított vagy elsajátítandó képességekre és kompetenciákra (European Union 2011).

A tanulóközpontú megközelítés során – amelynek alapvető jegye a tanulási eredményekben való gondolkodás – a tanítási folyamat abból a szempontból lényeges, hogy a tanárnak/oktatónak olyan **tanulástámogatási és módszertani repertoárral** kell rendelkeznie, amellyel elő tudja segíteni a meghatározott tanulási eredmények elérését. Nem a tananyagból kell kiindulni és nem azt kell megtervezni, hogy én, mint tanár mit akarok tanítani, hanem abból kell kiindulni, hogy a tanulónak milyen tanulási eredményeket kell birtokolnia ahhoz, hogy adott tevékenységet, munkaterületi feladatot, munkakört el tudjon látni.

A tanárnak a kívánt tanulási eredményekből kell kiindulnia és visszafelé kell terveznie. A kiindulópont, hogy mire kell képessé tennie a tanulót, és ennek alapján kell meghatározni, hogy a kívánt tanulási eredmények elérése érdekében milyen szintű ismeret és kompetencia-elemeket és azokat milyen módszerekkel és eszközökkel kell tanítani és fejleszteni ahhoz, hogy a képzésben résztvevő elérje a kívánt tanulási eredményt.

A tanulási eredmény alapú megközelítésnek lényegi eleme a **mérés-értékelés**. Objektív mérőeszközökkel kell mérni és értékelni az egyén által birtokolt tanulási eredményt. Nem elég a tananyagot és az óra menetét, a módszereket, eszközöket megtervezni, hanem azt is meg kell határozni, hogyan lehet az adott tanulási eredményt a legobjektívebben és legeredményesebben mérni és értékelni. Az értékeléssel szemben támasztott követelmények is megváltoznak. Nem azt kell mérni, hogy a tanulók mennyire alaposan sajátították el a tananyagot, a vizsga nem a tananyag reprodukív számonkérésére szolgál. Azt kell mérni, hogy az egyén valóban birtokolja-e a kívánt/meghatározott tanulási eredményeket. A vizsga a munkatevékenységre való alkalmasságot kell, hogy felmérje.

Az oktatási folyamat központi elemévé tehát a tanulási eredmény egyértelmű azonosítása, megfogalmazása válik (4. ábra), amelyet összhangba kell hozni a tanítási folyamattal (tananyag tartalma, tananyag felépítése, oktatási módszerek, tanítási stratégiák, eszközök, tanulástámogatás, időszükséglet, oktatási környezet) és az értékeléssel. A három elemnek harmonizálnia, illeszkednie kell egymáshoz. Ezáltal lesz a teljes oktatási folyamat átgondolt, strukturált, következetes, és ez teszi az oktatási folyamat egészét átláthatóbbá és értelmezhetőbbé mindenki számára.

4. ábra: A tanulási eredmény alapú oktatási tevékenység folyamata

3. A TANULÁSI EREDMÉNYEK ALKALMAZÁSA A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS TÖRVÉNYI ÉS TARTALMI SZABÁLYOZÁSÁBAN

3.1. Felnőttképzés

A tanulási eredmények alkalmazásában a leginnovatívabb a felnőttképzési alrendszer volt. A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény hatálya alá tartozó egyéb szakmai képzésekhez készült szakmai programkövetelmények tanulási eredmény alapúak, a követelmények leírása a Magyar Képesítési Keretrendszer (továbbiakban: MKKR) deszkriptor kategóriáit (tudás+képesség+attitűd+felelősség/autonómia) követi.

Mivel a szakmai programkövetelmények esetében egy új szakmai képesítést hozunk létre, a követelmények kidolgozását célszerű munkakörelemzésre alapozni. A releváns tanulási eredmények meghatározásához elemezni kell azt a munkakört, munkatevékenységet, amelynek a betöltésére, ellátására a megszerezhető szakmai végzettség jogosít. A szakmai programkövetelmény nagy felelősséget ró a készítőjére. A szakmai programkövetelmény kérelmezője meghatározza egy szakma, egy munkaterület jellegét és sajátosságait, elvárt tevékenységeit. A szakmai programkövetelményben modulonként kell meghatározni a tanulási eredményeket a tudás, képesség, attitűd, felelősség-autonómia kontextusában. Hiányosság, hogy a szakmai programkövetelmény nem tartalmazza a képzés célját. Ezt a szakmai programkövetelményen alapuló képzési programban lehet leírni, amelynek 2015. szeptember 1-től kötelező tartalmi eleme lett a képzés céljának meghatározása.

Jelenleg (2017. január) 159 szakmai és programkövetelmény szerepel a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara nyilvántartásában.⁸ A szakmai programkövetelmények kidolgozottsága eltérő színvonalú, de találhatunk közöttük néhány nagyon jól kidolgozottat, amelyek mintaként szolgálhatnak a követelmények tanulási eredmény alapú leírásához. Ilyen például a mezőgazdasági szakmacsoportba tartozó inszeminátor (1. táblázat).

⁸A szakmai programkövetelmények nyilvántartása a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján érhető el: http://szpk.mkik.hu/_frontend/index.php?module=programkovetelmeny&mid=4

1. táblázat: Inszeminátor szakmai programkövetelmény⁹
Inszeminátor feladatai I. programkövetelmény modul
követelményeinek tanulási eredmény alapú leírása

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri az ivar- és tenyészettség jellemzőit. Ismeri a neurohormonális szabályozás folyamatát.	Képes felismerni és kezelni az egyes szaporodásbiológiai rendellenességeket.	Elfogadja és alkalmazza a munkaterületre vonatkozó szabályokat, előírásokat.	Magára nézve kötelezőnek tekinti a higiéniai előírások betartását.
Ismeri a hím nemi reflexek jelentőségét az inszeminálás folyamatában, az ondó jellemzőit és fel tudja ismerni annak rendellenességeit	Képes elbírálni a nemi apparátus egészségi állapotát, ivarzást indukálni és szinkronizálni. A párosítással, párosítással kapcsolatban tanácsot ad.	A munkája során alkalmazandó eszközök használatáért vállalja a felelősséget.	Önállóan képes a szakszerű mintavételre.
Ismeri a petesejtek megtermékenyülésének és a beágyazódás folyamatait, a magzat fejlődésének szakaszait.	Leveszi és kezeli az ondót, makro- és mikroszkopikus vizsgálatot hajt végre, hígítja, konzerválja, csomagolja, szállítja, felhasználásra előkészíti és bejuttatja az állat női nemi útjaiba.	Az új biotechnológiai eljárások iránt érdeklődést mutat.	Munkája során betartja az állatvédelmi előírásokat.
Tisztában van az involúció élettanával, ismeri a vitaminok, valamint a makro- és mikroelemek szaporodásban betöltött szerepét.	Képes értékelni a szaporodásbiológiai mutatószámokat.	Az állatorvos utasításainak eleget tesz azokat a tevékenységet érintően, amelyekre végzettsége feljogosítja.	Az állatorvos utasítása, javaslatai szerint végzi el a biotechnológiai eljárásokat.
Tisztában van a tenyészállatok takarmányozásának jelentőségével, a takarmányok beltartalmi értékeivel.			

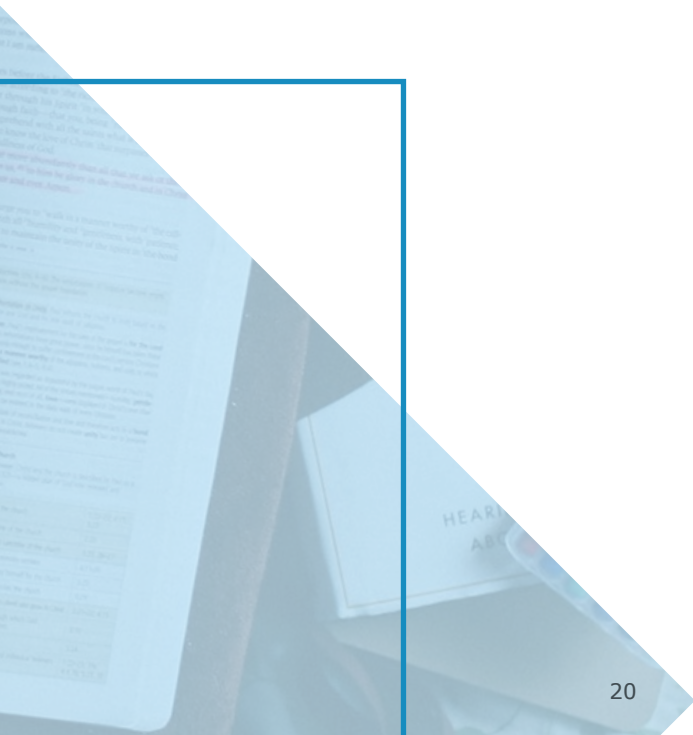
⁹ Az inszeminátor szakmai programkövetelmény elérhető a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján.

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a fajtamentés folyamatát, a vonatkozó tenyésztési eljárásokat, gazdasági állatok szaporításának módjait.			
Ismeri a nemi úton terjedő fertőző betegségeket és azok kezelésének illetve megelőzésének módjait.			
Ismeri a méhőblítés, méhinfúzió alkalmazásának szabályait.			
Ismeri az ivarzás-szinkronizálás módjait, az állatorvos által előírt hormonkészítményekkel.			
Ismeri a szaporodás-biológiai mutatószámokat és azok értékelésének szabályait, ismeri a nemi szervek inszeminálását kizáró elváltozásait.			

Az inszeminátor feladatai modul követelményeinek tanulási eredményei többségében megfelelnek a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. A tanulási eredmények kialakításakor a **tevékenységből/ munkafolyamatból indult ki** a kidolgozó, és az inszeminátor szakmai végzettség értékelhető és mérhető kompetenciáit írta le. **A tanulási eredmények tudáselemei részletesek, konkrétak, kijelölik a tudás komplexitását,** ezáltal jól és objektíven mérhetőek például teszttel vagy szóbeli felelettel. Az oktató számára is pontos iránymutatást ad abban a tekintetben, hogy milyen ismereteket, és azokat milyen szinten tanítson ahhoz, hogy a képzésben résztvevő – a tanulási folyamat végére – birtokolja a meghatározott tanulási eredményeket. A képességek kontextusba helyezettek, ezáltal egyértelműek és gyakorlati feladattal, munkavégzés közbeni megfigyeléssel jól mérhetőek.

Bár az attitűd és a felelősség/autonómia elemek keverednek, ettől függetlenül meghatározzák, hogy mely feladatokat végzi a szakmai végzettséggel rendelkező szakember önállóan és **mely feladatokat végzi az állatorvos utasításai vagy szakmai felügyelete mellett.** A tanulási eredmények a tanulási folyamat eredményét írják le és a képzésben résztvevő szempontjából kerültek megfogalmazásra.

Hasonlóan jó tanulási eredmény leírásokat láthatunk a gépészeti szakmacsoportba tartozó Élhajlító gép-kezelő szakmai programkövetelmény Élhajlítás-technológiai gyakorlat programkövetelménym moduljában (2. táblázat).

2. táblázat: Élhajlítógép-kezelő szakmai programkövetelmény¹⁰
Élhajlítás-technológiai gyakorlat programkövetelmény modul tanulási
eredmény alapú leírása

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a munkafo-lyamat megkezdése előtt kötelezően elvégzendő ellenőr-zések szabályait. Ismeri a gyártáshoz szükséges alap- és segédanyagokat.	Képes a szabályok-nak megfelelően ellenőrizni a mecha-nikus védőberende-zések állapotát és működőképességét, a felhasználandó anyagok és eszkö-zök megfelelőségét, a gépben lévő szer-zszámok állapotát, rögzítettségét, tisztaságát.	Törekszik az alap-és segédanyagok gazdaságos felhasználására.	A feladatot a vonatkozó előírá-sok és szabályok betartásával, önállóan végzi.
Ismeri az élhajlítási technológia alkalmazása közben fellépő veszélyforrásokat. Ismeri a tennivalóit meghibásodás vagy rendellenes műkö-dés esetén.	Képes elkerülni a technológia alkalmazása során fel-merülő balesetve-szélyes helyzeteket. Kisebb meghibáso-dásból vagy rendel-lenos működésből adódó hibákat képes elhárítani.	Az élhajlítógépek üzemeltetése során maximálisan betartja a vonat-kozó munkavé-delmi és szakmai előírásokat.	Önállóan kontrol-lálja a működési rendellenességeket. Vezetői irá-nyítással képes a hibák javítására.
Ismeri az élhajlítási technológiát. Ismeri a CNC vezérlésű élhajlítógépeken a CNC program betöl-tésének illetve előhí-vásának módját.	Képes az élhajlítási technológia szak-szerű alkalmazásá-ra. Képes az élhajlí-tó gép beállítására. Képes a szükséges CNC program előhí-vása, betöltése után az élhajlítógépet üzemeltetni.	Szabálykövető, tevékenységét rendszerezetten és pontosan végzi.	Az élhajlítógép üzemeltetése során másokkal együttműködve, vezetői irányítás-sal, útmutatással képes a munkáját elvégezni.

¹⁰ Az élhajlítógép-kezelő szakmai programkövetelmény elérhető a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján: <https://szpk.mkik.hu/frontend/index.php?module=programko-vetelmeny&type=modify&sub=megtekint&mid=4&id=1566>

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a helyes ütköztetés, a helyes hajlítási irány és a helyes hajlítási sorrend fogalmát.	Képes helyesen elvégezni a munkadarab ütköztetését, valamint betartani a műveleti utasításban előírt helyes hajlítási irányra és hajlítási sorrendre vonatkozó előírásokat.	A munkafolyamat elvégzése során maximálisan betartja a vonatkozó munkavédelmi és szakmai előírásokat.	Önállóan kontrollálja a munkavégzés helyességét, a tapasztalatairól valamint a fellelt hibákról tájékoztatja vezetőjét és a gépbeállítót, akik tanácsokkal segítik.
Ismeri az első munkadarab (minta) legyártásának valamint az előírt gyártásközi ellenőrzések elvégzésének előírásait.	Képes az első munkadarab (minta) műveleti utasítás alapján történő legyártására, valamint az első darab legyártásához és a gyártásközi ellenőrzéshez kapcsolódó minőségellenőrzési feladatok végrehajtására.	Az első darab (minta) ellenőrzését valamint a gyártásközi ellenőrzéseket körültekintően végzi, szem előtt tartja a minőség-ellenőrzés kiemelt szerepét.	Az első munkadarab (minta) minőségi megfelelőségéről közösen dönt a gépbeállítóval. Amennyiben megfelelő a gyártott darab minősége, önállóan megkezdi a sorozatgyártást. A gyártásközi ellenőrzést a továbbiakban önállóan végzi.

Ez a modul is jó példa arra, hogy **a tanulási eredmények cselekvő szintű kompetencia-leírások**, amelyek a munkafolyamatot a fókuszba helyezve, az élhajlítási technológia (mint munkatevékenység) mérhető és értékelhető kompetenciáit írják le. Jól megfigyelhető az egyes deszkriptorok közötti koherencia. **A tudás és a képesség között mindig összefüggés van**, de ebben a modulban például az egyes tevékenységek valamennyi deszkriptoron végigvonulnak. Figyeljük meg például a modul-leírás első sorát. A tanulási eredmények központi eleme a képesség: *„Képes a szabályoknak megfelelően ellenőrizni a mechanikus védőberendezések állapotát és működőképességét, a felhasználandó anyagok és eszközök megfelelőségét, a gépben lévő szerszámok állapotát, rögzítettségét, tisztaságát”*. Ezt a feladatot csak akkor tudja elvégezni az egyén, ha *„ismeri a munkafolyamat megkezdése előtt kötelezően elvégzendő ellenőrzések szabályait valamint ismeri a gyártáshoz szükséges alap- és segédanyagokat”*. A tudáshoz és a képességhez szorosan kapcsolódik az attitűd. A *„törekszik az alap- és segédanyagok gazdaságos felhasználására”* kifejezi a munkához való viszonyulást és a *„jó gazda”* szemléletet.

A felelősség és autonómia deskriptor tanulási eredménye pedig meghatározza, hogy az egyénnek a képességelemnél leírt tevékenységét önállóan kell elvégeznie. Ugyanez a soronkénti horizontális koherencia figyelhető meg valamennyi tanulási eredmény leírásban.

Az egyes deskriptorok közötti összefüggés jól nyomon követhető az *emlősök preparálása modul* tanulási eredmény alapú követelmény leírásaiban is (3. táblázat). Példaként a modul 2. sorának tanulási eredményeit elemezzük. A képességelem konkrétan kijelöli, hogy az egyén milyen tevékenységet legyen képes elvégezni: *„képes a megfelelő technológia alkalmazásával elkészíteni az emlős preparátumot.”* Már a képességelem is kijelöli az autonómia és felelősség szintjét: *„megfelelő technológia alkalmazásával elkészíti”,* de a felelősség-autonómia deskriptor tovább pontosítja, hogy az egyén *„az emlősaltat preparálását önállóan végzi és felelősséget vállal, hogy az elkészített emlős preparátum megfeleljen a szakmai elvárásoknak, az élethű méretarányoknak és a megrendelői igényeknek.”* A feladatok elvégzéséhez szükséges ismeretek köre és komplexitása is meghatározásra kerül: *„Ismeri az emlős preparátum készítés megtervezésének lépéseit: állapotfelmérés, méretfelvételezés, előkészítés, bőr előkészítése, műtest készítés és utómunkálatok. Az eljárás során alkalmazott anyagokat, eszközöket, kellékeket, vegyszereket azonosítja.”* Mivel jelen esetben egy modul követelményeinek leírásáról van szó, a tanulási eredmények összefoglalóak, átfogóak. Az elemzett (2. sorban található) tanulási eredményeket további (kisebb és részletesebb) tanulási eredményekre bontjuk egy tantárgy vagy egy tanítási óra esetében, hiszen az emlős preparátum elkészítési folyamatának elsajátítása a tanítási folyamatban több tanítási óra anyaga lesz.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy az emlősök preparálása modul tanulási eredményei konkrétak, világosak. **A kompetenciaszintek leírásai egyértelműen utalnak a tanulási eredmény szintjére.** A szakmai programkövetelmény kidolgozója a vadászati preparátor szakmai végzettségre jellemző terminológia használatával alapos és megfelelő részletezettséggel határozta meg a képzés végére elérendő tanulási eredményeket.

A megfelelő részletezettség azt jelenti, hogy az adott képzés követelményeinek tanulási eredmény alapú leírása alkalmas az adott szakmai végzettség tekintetében egységes követelményrendszer alapján szervezett képzések megvalósítására, a követelmények érvényesülésének mérése megbízhatóan tervezhető, s a követelmények teljesülése egyértelműen feltételezi az adott szakmai végzettség gyakorlásának képességét.

3. táblázat: Vadászati preparátor szakmai programkövetelmény¹¹
Emlősök preparálása programkövetelmény modul tanulási
eredmény alapú leírása

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
A képzésben résztvevő ismeri a hazánkban előforduló emlős vadfajokat, azok vadászati idényét, védett vagy fokozottan védett kategóriát.	Képes felismerni az adott emlős vadfajt és megállapítani, hogy rendelkezik-e vadászati idénnyel vagy védett vagy fokozottan védett besorolással.	Figyelemmel kíséri a Magyarországon előforduló emlős vadfajok vadászati idényét, védett vagy fokozottan védett besorolásra vonatkozó jogszabályait.	Felelős az emlős vadfajok felismeréséért, a vadászati idényének, a védett vagy fokozottan védett kategória megfelelő megállapításáért.
Ismeri az emlős preparátum készítés megtervezésének lépéseit: állapotfelmérés, méret-felvétel, előkészítés, bőr előkészítése, műtest készítés és utómunkálatok. Az eljárás során alkalmazott anyagokat, eszközöket, kellékeket, vegyszereket azonosítja.	Képes a megfelelő technológia alkalmazásával elkészíteni az emlős preparátumot.	Emlős preparátum megtervezésénél törekszik az esztétikus munkavégzésre, kivitelezésre.	Az emlőssálat preparálását önállóan végzi. Felelősséget vállal, hogy az elkészített emlős preparátum megfeleljen a szakmai elvárásoknak, az élethű méretarányoknak és a megrendelői igényeknek.
Ismeri az emlős bőr kezelési- cserzési technikáit. Azonosítja a fajonként meghatározott nyúzási technikákat és alkalmazásukat. Ismeri a szőrrel fedett oldal kezelését.	A képzésben résztvevő képes az emlős bőrnek megfelelő kezelési- nyúzási technikájának kiválasztására, végrehajtására, továbbá a szőrrel fedett oldal megfelelő kezelésére.	Törekszik az emlős-bőr legmegfelelőbb kezelési eljárása során a természetes megjelenítésre. Munkáját művészi gondossággal végzi.	Képes önállóan kiválasztani az emlősbőr kezelésének technikáját. Felelősséget vállal a kezelési technikák alkalmazásáért.

¹¹ A vadászati preparátor szakmai programkövetelmény elérhető a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján: <https://szpk.mkik.hu/frontend/index.php?module=programkovetelmeny&type=modify&sub=megtekint&mid=4&id=1534>

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri az emlős műtest elkészítésének lépéseit, eljárásának módjait. Alkalmazói szinten ismeri az eljárásokat: tartósítás, bedrótozás, pótlás, összeállítás, bevarrás, festés, elrendezés, beállítás, rögzítés és utómunkálatok.	Képes az emlős műtest készítésére: tartósításra, végtagok bedrótozására, izomzat pótlására, tetem összeállítására- bevarrására, műszem behelyezése, festésére, testhelyzet megfelelő beállítására, műtest megfelelő rögzítésére és a szükséges utómunkálatokra.	Munkájára szakmailag igényes. Törekszik a kiváló minőségi munkavégzésre.	Az emlős műtest elkészítését önállóan végzi. Az elkészült műtestért, preparátumért annak minőségéért, időtállóságáért felelősséget vállal.

Szintén mintaként szolgálhatnak – többek között – az alábbi szakmai programkövetelmények tanulási eredmény alapú leírásai: Felsőoktatási tutor, Kutya fizioterapeuta, Lovasterapeuta pszichológiai lovasterápia szakágon, Résztvevőközpontú felnőttoktató, Cipőaljaköri munkás, Felnőttképzési referens, Korrektív tréner, Krupié, Roma közösségi egészségmentor, Full-stack webfejlesztő, Gyulladásos bélbetegségek (IBD) speciális ellátója, Nem fertőző megbetegedések megelőzését támogató tanácsadó képzés.¹²

Önmagában a tanulási eredmény alapú szakmai programkövetelmény azonban nem elég. Csak akkor van hatása a felnőttképzési rendszer minőségi fejlesztésére, ha a szakmai programkövetelmények alapján kidolgozott képzési programok is tanulási eredmény alapúak és a képzés megvalósítása (módszerek, eszközök, tanulástámogatás, értékelés) is igazodik a tanulási eredmény alapú követelményekhez.

¹² A szakmai programkövetelmények elérhetőek a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján: http://szpk.mkik.hu/_frontend/index.php?module=programkovetelmeny&mid=4&order=&turn=&page=1&pager_limit=

Az állam által el nem ismert, egyéb szakmai képzések tartami követelményeit meghatározó szakmai programkövetelmények 2016 őszén kerültek besorolásra¹³ a Magyar Képesítési Keretrendszerbe.¹⁴

Fontos, hogy a szakmai programkövetelmény javaslatot benyújtók (javaslattevők) már a szakmai követelmények kidolgozásakor vegyék figyelembe az MKKR szintek leírását és úgy fogalmazzák meg a tanulási eredményeket, hogy azok egyértelműen megfeleltethetők legyenek valamelyik MKKR szintnek és a szakmai képzés kimeneti leírásai (tanulási eredményei) szövegezésükben részletek és koherensek legyenek és tükrözzék a szakmai végzettség tartalmi követelményeit.

3.2. Felsőoktatás

Bár a felsőoktatás nem tárgya a jelen útmutatónak, a teljesség kedvéért annyit mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy a felsőoktatás területén is jelentős előrelépések történtek a tanulási eredmények megközelítés alkalmazásában. A felsőoktatásban megszerezhető szakképzettségek MKKR szintjeit jogszabály tartalmazza.¹⁵

A felsőoktatási képesítések az MKKR felső négy szintjébe kerültek besorolásra: a kétéves felsőoktatási szakképzés MKKR 5. szint, az alapképzés MKKR 6. szint, mesterképzés MKKR 7. szint, az MKKR 8. szint pedig a doktori fokozat megszerzésével érhető el.

A 139/2015. (VI. 9.) kormányrendeletben kihirdetett új szakstruktúra szükségessé tette a felsőoktatásban megszerezhető szakképzettségek képzési és kimeneti követelményeinek tartalmi átdolgozását. A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról szóló 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelettel kiadott új - tanulási eredmény alapú - képzési és kimeneti követelményeket 2017 szeptemberétől kell alkalmazni a felsőoktatásban.

¹³ A szakmai végzettségek (felnőttképzési szakmai programkövetelmények Magyar Képesítési Keretrendszer szerinti szintjének meghatározására, besorolására vonatkozó módszertani útmutató elérhető a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapján: http://www.mkik.hu/upload/mkik/felnottkepzes/utmutato_mkkr_besorolas_vegleges_20161006_fe.pdf

¹⁴ A hatályos felnőttképzési törvény szerint az MKKR szintbe sorolást a szakmai programkövetelmény javaslat benyújtójának kell megtennie, amit a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Program Bizottsága a szakmai programkövetelmények bírálatakor megvizsgál. A már nyilvántartott szakmai programkövetelmények esetében a felnőttképzési törvény felhatalmazása alapján a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara végezte el 2016 őszén „a szakmai programkövetelmények az Európai Képesítési Keretrendszerhez kapcsolódó Magyar Képesítési Keretrendszer szerinti szintjének meghatározását és besorolását” (2013. évi LXXVII. törvény 18§ (7) bekezdés).

¹⁵ A felsőoktatásban megszerezhető szakképzettségek MKKR szintjeit a felsőoktatásban megszerezhető képesítések jegyzékéről és új képesítések jegyzékbe történő felvételéről szóló 139/2015. (VI. 9.) kormányrendelet tartalmazza.

3.3. Szakképzés

A szakképzés az az oktatási alrendszer, ahol a gyakorlatban egyelőre nem jelenik meg a tanulási eredmények szemlélet és megközelítés. Az OKJ-s képzések szakmai és vizsgakövetelményei (továbbiakban: SZVK) és követelménymoduljai nem tanulási eredmény alapúak, de felfedezhetőek benne tanulási eredményyszerű elemek. Az SZVK-k pályatükör része tartalmazza a szakképesítés munkaterületének rövid leírását, amely magában foglalja, hogy a szakképesítéssel rendelkező milyen feladatok elvégzésére lesz képes.

Ezek a leírások tartalmaznak tanulási eredmény kezdeményezéseket, amelyek kompetencia alapú átfogó, holisztikus leírások. A Dekorátőr 54 211 01 OKJ számú szakképesítés SZVK-ja¹⁶ például az alábbi leírást tartalmazza:

A dekorátőr a kereskedelmi, szolgáltatói megrendelői igényeknek megfelelő térbeli dekoratőri áru- és látványrendezői és/vagy elektronikus nyomtatott, síkban és/vagy plasztikusan megjelenített kereskedelmi, PR, és alkalmazott művészeti, esztétikai feladatokat végez.

A szakképesítéssel rendelkező képes:

- önálló vállalkozóként is a külső és belső dekoratőri látványterveket (eladáshelyi reklám) tervezni, készíteni, a kivitelezést megszervezni, a szükséges installációs anyagokat beszerezni, megrendelni, elkészíteni vagy elkészíttetni
- áru- és látványrendezői munkákat tervezni, előkészíteni, szervezni, megvalósítani, majd üzemeltetésre átadni és leszámolni
- részt venni az elektronikus kereskedelem és a szolgáltatások teljes kínálatai vertikumában: áru- és látványrendezés, elektronikus fotózás, grafikai-tipográfiai képfeldolgozás, multimédia, Internetre küldés, vagy a nyomtatott megjelenítés területén.

A pályatükör jellemzően a képességelemeket írja le és nem tartalmazza a tudás, attitűd és felelősség-autonómia elemeket. Ezekre a szakképesítés követelménymoduljaiban kereshetünk utalást.

A követelménymodulok két nagy tematikus egységre tagolódnak, a feladatprofilra és a tulajdonságprofilra. A feladatprofil azon munkafeladatoknak, cselekvéseknek a rendezett listája, amelyeket egy dolgozó a szakképesítés megszerzése révén tud elvégezni. A tulajdonságprofil a szakképesítésnek megfelelő munkafeladatok elvégzéséhez szükséges szakmai-, személyes-, társas- és módszer-kompetenciákat foglalja magában.

¹⁶ A Dekorátőr szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye a 27/2016. (IX. 16.) EMMI rendeletben található.

Nézzünk példát egy feladatprofilra! A Művészetelmélet és ábrázolás megnevezésű, 10586-12 azonosító számú szakmai követelménymodul¹⁷ feladatprofilja az alábbi leírást tartalmazza:

- „Szakmai munkájához rajzi, festészeti, plasztikai és szakmai orientációs előtanulmányokatfolytat.
- Vázlatokat készít, koncepcióját, elképzeléseit rajzi vagy plasztikus formában jeleníti meg.
- Folyamatosan felhasználja, bővíti művészettörténeti, népművészeti és művészetelméleti ismereteit”.

Világosan látszik, hogy a feladatprofilban szereplő tevékenységek nem feleltethetők meg tanulási eredményeknek. Ennek nem szemantikai okai vannak. A fenti feladatprofil folyamatleírást és nem eredményleírást tartalmaz. Nem derül ki, hogy a modul eredményes elvégzésével a képzésben résztvevőnek mit kell tudnia, mire kell képesnek lennie, milyen feladatokat, tevékenységeket kell tudnia ellátni és azokat milyen felelősség és autonómia szinten.

Vizsgáljuk meg a Művészetelmélet és ábrázolás megnevezésű, 10586-12 azonosító számú szakmai követelménymodul tulajdonságprofilját, amely a következő szakmai, társas, módszer és személyes kompetenciákat tartalmazza:

Szakmai kompetenciák:

Szakmai ismeretek:

Művészettörténeti és népművészeti kompetencia csoport:

- A művészettörténet stíluskorszakai egyes időszakok szellemiségébe ágyazottan.
- Művészeti irányzatok a modernizmus kialakulásától napjainkig.
- Jelentős alkotók, kiemelkedő alkotások.
- Hazai műemlékek, műgyűjtemények, az egyetemes művészettörténet emlékhelyei.
- Időszaki kiállítások, kortárs alkotók.
- A műalkotások önálló értelmezési módjai, az ismeretek kreatív alkalmazási lehetőségei (kor-, stílus- meghatározás, műleírás, műelemzés).
- A néprajz és a népművészet alapfogalmai.
- A magyar népművészet.
- Az egyén, a közösség és a kultúra viszonya.
- A művek, tárgyak és szokások korba és környezetbe illesztése.

¹⁷ A Művészetelmélet és ábrázolás megnevezésű, 10586-12 azonosító számú szakmai követelménymodul az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII. 9.) kormányrendeletben található.

Ábrázolási gyakorlat kompetencia csoport:

- A komponálás szabályai.
- A különböző képi és plasztikus elemek felületképző lehetőségei.
- A színek törvényszerűségei és kifejezőereje.
- Fény-árnyék viszonyok megjelenítése, kontraszthatások – a tónusképzés lehetőségei.
- A rajzolás és festés különböző technikái.
- Egyszerű geometrikus formák és térelemek megjelenítése.
- Természeti formák, növények és állatok megjelenítése, azok felépítése, arányai, mozgásai.
- Az emberi test felépítése, anatómiai szerkezete, arányai, mozgása.
- Az épített külső és belső környezet megjelenítése.
- Különböző kompozíciók alkotása, montázs, kollázs, kevert és egyedi technikák alkalmazása.
- A térábrázolás ismert geometriai rendszerei (perspektíva, axonometria, Mongerendszer).
- A különféle formák – térformák, emberi test stb. – kifejező kapcsolatai.
- Formák térszerkezeti sajátosságainak, statikai-dinamikai viszonyainak térbeli ábrázolása.
- Tárgyak, növényi és állati formák, emberi figura, portré mintázása.
- Dombormű, szobor és plasztika, vagy installáció készítési folyamat.

Szakmai készségek:

- Művészettörténeti korok, műalkotások elemzése, értelmezése.
- Néprajzi ismeretek alkalmazása.
- Szabadkézi rajzolás, festés, mintázás, térkonstrukciók kialakítása.

Személyes kompetenciák:

- Fejlődőképesség, önfejlesztés.

Társas kompetenciák:

- Motiválhatóság.

Módszerkompetenciák:

- Ismeretek helyénvaló alkalmazása.

Láthatjuk, hogy a kompetenciaprofil leírás sem tanulási eredmény alapú. A kompetenciacsoportokhoz rendelt kompetenciák nem tartalmaznak konkrét információkat a tanár számára az adott ismeretanyag kiterjedtségére, mélységére vonatkozóan, és nem teszik lehetővé a kompetenciák birtoklásának objektív mérését és értékelését.

A „*jelentős alkotók, kiemelkedő alkotások*”-ból nem derül ki, hogy mi az elvárás az egyénnel szemben. Képről fel kell ismerni az alkotókat, fel kell sorolni, be kell mutatni a tevékenységüket, elemezni kell azt a kort, amelyben alkottak vagy össze kell hasonlítani a munkásságukat?

Az értékelési kritériumok specifikálhatnák a tanulási eredményt. De a modulzáró vizsga feladataira vonatkozóan a szakképesítések többségének esetében nincs iránymutatás, az SZVK csak a vizsgatevékenységet határozza meg, így a képző intézmény úgy állítja össze a vizsgafeladatokat, ahogyan jónak látja.

Kivételt képeznek az adópolitikáért, az államháztartásért, a pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért, a számviteli szabályozásért felelős miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések (pl.: adótanácsadó, államháztartási vagy egyéb szervezeti mérlegképes könyvelő, pénzügyi-számviteli ügyintéző stb.), amelyek esetében a modulzáró vizsgatevékenységek szervezésére, lebonyolítására és az értékelésre vonatkozó szabályokat a szakképesítésért felelős miniszter a honlapján¹⁸ közzéteszi. Az SZVK tartalmazza a képzést záró komplex szakmai vizsga tevékenységeit és feladatleírásait, de ezek egyáltalán nem felelnek meg a tanulási eredmények értékelésével szemben támasztott követelményeknek. Az írásbeli feladatokhoz ugyan készül értékelési útmutató, amely objektívvá teszi az értékelést, a szóbeli feleletek – tételsor alapján, amely az ismeretek reprodukív számonkérésére szolgál – értékelése meglehetősen szubjektív lehet. A szóbeli tételsorok – a tanári értékelés segítése érdekében – tartalmazzák a tételhez tartozó kulcsszavakat, de értékelési kritériumokat nem. Hiába kompetencia alapú a szakképzési rendszer, a leíró jellemzők nem azonosíthatóak tanulási eredményként és nem feleltethetőek meg az MKKR deskriptorainak sem.

A szakképzés területén jelentős előrelépésnek tekinthető, **hogy az állam által elismert OKJ-s szakképesítések tanulási eredmény alapú leírása megtörtént a TÁMOP 2.2.1. 5. alprojekt keretében.** A projekt eredményeképpen a szakképesítések követelményeinek technikai átírása született meg, amely az OKJ-s szakképesítések MKKR szintekbe történő besorolását szolgálták.

A szakképesítések tanulási eredmény alapú leírása a meglévő hatályos dokumentumok alapján történt és az átírás nem eredményezett új, az SZVK-ban meghatározott követelményektől eltérő kimeneti követelményeket.

¹⁸<https://penzugyiszakkepzes.kormany.hu/>

Ennek az átírásnak a célja nem a minőségi fejlesztés volt és a szakképesítések tanulási eredmény alapú átírásai¹⁹ egyelőre nem gyakoroltak rendszer-szintű fejlesztő hatást a szakképzés tartalmi követelményeire és gyakorlati megvalósítására, ugyanakkor lehetővé tették, hogy a szakképesítések megfeleltethetők és besorolhatóak legyenek az MKKR szintekbe, és a jövőben a bizonyítványok tartalmazhassák az MKKR és EKKR szintet. Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, állam által elismert szakképesítések MKKR szintjének meghatározását a 25/2016. (II. 25.) kormányrendelettel kiadott Országos Képzési Jegyzék tartalmazza.

A 4. táblázatban a Parkgondozó részzszakképesítés tanulási eredmény leírására láthatunk példát.

¹⁹ Ezeket a leírásokat még nem használja a szakma, és még ma sem elérhetőek a projekt honlapján: <http://kepzesbenajovo.hu/>

**4. táblázat: 21 622 02 OKJ számú, Parkgondozó²⁰ megnevezésű
részszakképesítés tanulási eredmény leírása²¹**

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a kertfenn-tartás munkavé-delmi, balesetvé-delmi, tűzvédelmi, biztonságtechnikai, környezetvédelmi dokumentációit, tevékenysége során hatósági előírásokat betart.	Felismeri a dísz- és gyomnövényeket, írásban rögzíti meg-nevezésüket hivata-los magyar nevükkel.	Munkája során ma-gára nézve kötele-zőnek fogadja el a parkgondozó szak-maetikai elveket, és betartja a környe-zetvédelmi, munka-és balesetvédelmi előírásokat.	A parkgondozó a napi munkatevé-kenységét utasí-tások és szakmai irányítás mellett végzi.
Ismeri az élettelen környezeti tényezők hatását, szabályzási lehetőségeit, Magyar-ország éghajlati viszonyait.	A növényápolás területein a megfelelő technológiai igénye-ket figyelembe véve alkalmaz eszközöket.	Felismeri, hogy munkájához nélkülözhetetlen a dísz-növényfajok, fajták és azok jellemzői-nek ismerete.	A növényvédelmi munkavégzés köz-ben betartja a szá-mára előírt munka-védelmi, tűzvédelmi, higiéniai és szakmai szabályokat.
Ismeri az öntözési módokat, üzemelteti az öntözés gépeit, eszközeit.	Eszközhazsnálati uta-sításokat, technoló-giai leírásokat olvas, értelmez.		
Ismeri a talajmű-velés eljárásait, a tápanyag-utánpótlás lehetőségeit, gépeit, eszközeit.	A felhasználandó vegyszerek mennyi-ségét kiméri, mérté-kegységeket ismer.		
Számba veszi a kertfenntartási, gon-dozási munkákhoz szükséges eszkö-zöket, gépeket, egyéb anyagokat.	Az adott növény igényeit figyelembe véve elvégzi a fenn-tartási teendőket.		
	Elvégzi a parkfenn-tartás, növényápolás során használatos gépek üzemeltetését, karbantartási munká-latait.		

²⁰ A szakképesítés megkezdéséhez nem szükséges befejezett iskolai végzettség. A parkgondozó részszakképesítést az MKKR 2. szintjébe sorolták a szakértők.

²¹ A leírás a TÁMOP 2.2.1-12/1-2012-0001 „A szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése” című projekt 5. alprojekt keretében készült eredménytermék. A projekt Időtartama: 2012. 08. 01. – 2015. 12. 31. Az 5. alprojekt fejlesztése 2014. 12. 31-én lezárult.

A parkgondozó részszakképesítés tanulási eredmény leírásai alapvetően megfelelnek a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. A tudáselemek megfelelően részletezettek, a képességelemek cselekvést jelentő igékkel vannak megfogalmazva. Bár az első képességelemnél kategóriatévesztés van, de ez nem befolyásolja lényegesen az érthetőséget. A *„felismeri a dísz- és gyomnövényeket, írásban rögzíti megnevezésüket a hivatalos magyar nevükkel”* kognitív ismeretelem és nem gyakorlati alkalmazás, ezért a tudás kategóriában kellene szerepelnie. A munka-, baleset-, tűzvédelmi szabályok betartása az attitűd és az autonómia-felelősségvállalás kategóriában is megjelenik, ez inkább az utóbbi kategóriába tartozik. A tanulási eredmény leírásból az is kiderül, hogy a parkgondozó szakképzésben résztvevőket arra kell alkalmassá tenni, hogy folyamatos szakmai irányítás mellett legyen képes a szakmai tevékenységek ellátására.

5. táblázat: 54 341 01 OKJ számú, Kereskedő²² megnevezésű szakképesítés tanulási eredmény leírása²³

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Az árucsoportok teljes körű ismeretére támaszkodva az értékesítés és a működtetés minden feladatát elvégzi.	Képes alkalmazni az árufélékre vonatkozó forgalmazási, környezetvédelmi, biztonsági előírásokat, a minőségirányítási és higiéniai, fogyasztóvédelmi előírásokat. Képes alkalmazni az üzletek működésére vonatkozó biztonsági és vagyonvédelmi, adózási és számviteli, adatbejelentési, foglalkoztatási előírásokat.	Tárgyalások során belátja a partner által előadottak pozitívumait, kész ennek becsatornázására. Elfogadhatja az általa elképzelt/előírt munkahelyi kultúrát. Kompromisszumkész, szem előtt tartja a minél hatékonyabb munkahelyi beosztás elkészítését.	Önállóan indítja el a vállalkozást, melyért felelősséget vállal, a működését felügyeli, dönt a megszüntetéséről.
Felméri és kezeli az árukészletet, elvégzi a rendeléseket, raktározási utasításokat ad, irányítja és ellenőrzi az árufeltöltést és értékesítést, felveszi a rendeléseket.	Intézi a kereskedelmi egység áruforgalmát, irányítja és felügyeli a humánerőforrás-gazdálkodást. Dönt a munkavállalók felvételéről és elbocsátásáról, miközben a jogszabályi előírásokat szigorúan betartja.	Igényli a pontos, precíz és felelős munkavégzést.	Felelősséggel végzi a hálózat rábízott tagjainak irányítását, önállóan, segítség nélkül kezeli a felmerülő problémákat, elkészíti a szükséges dokumentációkat.

²² A szakképesítés megkezdéséhez érettségi végzettség szükséges. A kereskedő szakképesítést az MKKR 5. szintjébe sorolták a szakértők.

²³ A leírás a TÁMOP 2.2.1-12/1-2012-0001 „A szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése” című projekt 5. alprojekt keretében készült eredménytermék. A projekt időtartama: 2012. 08. 01. – 2015. 12. 31. Az 5. alprojekt fejlesztése 2014. 12. 31-én lezárult.

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
A munkavédelem szigorú betartása mellett a szabályoknak és előírásoknak megfelelően végzi az üzlet pénzügyi tevékenységeit.	Szakmai és köznapi szövegek olvasása, megértése, problémamentes készítése.	Elkötelezett a kereskedelmi szakma iránt, nyitott annak részismeretei (pl. marketing) mélyítésére. Törekszik a leghatékonyabb és leggyorsabb árufel-töltésre, beosztások előkészítésére.	Önállóan végzi a kereskedelmi egység számára szükséges munkakörök álláslehetőségeinek kiírását, a jelentkezők interjúztatását és felvételét, illetve az aktuális személyzet alkalmatlan tagjainak elbocsátását.
	Az alapvető műveleteken túl a bérelszámoláshoz kapcsolódó, valamint az áfakulcsokhoz és adózáshoz szükséges számításokat is képes elvégezni.		
	Szövegszerkesztő, táblázatkezelő programok felhasználó szintű használata; rendelési, raktározási, áruforgalmi űrlapok és programok széles körű használata, személyre szabása.		
	Külföldi vevők kiszolgálása, külföldi partnerekkel való kapcsolattartás.		
	A bolthálózat bővítéséről képes dönteni, meghatározza az új üzlet méretét, helyszínét, arculatát; a meglévő üzletek arculatának folyamatos felülvizsgálata és szükséges átalakítása.		

A kereskedő szakképesítés tanulási eredmény alapú leírása (5. táblázat) sok és részletes információt tartalmaz, ugyanakkor több nem megfelelés is megfigyelhető.

A tudás kategóriában található mindhárom tanulási eredmény cselekvő szintű, gyakorlati alkalmazást leíró követelmény, ezért nem a tudás, hanem a képesség kategóriájába tartoznak. Ez viszont azt is jelenti, hogy a szakképesítés követelményeinek leírásában nem szerepelnek tudáselemek, amely nyilvánvalóan nem lehetséges, hiszen ismeretjellegű tudás nélkül nem tudjuk mozgósítani a képességeinket.

A képességelemek között több olyan található, amely nem cselekvő szintű kompetencia leírás, **nem tartalmaz cselekvést jelentő igét,** pl. *„Szakmai és köznap szövegek olvasása, megértése, problémamentes készítése.”* A problémamentes készítés például nem is értelmezhető. A képességelemek között több esetben is szerepel döntési helyzet.

Az alternatívák közötti választás mindig az autonómia-felelősségvállalás kategóriájába tartozik. A döntéshez szükséges információk beszerzése, a fennálló lehetőségek közötti választás és a döntés következményeinek belátása és az azért történő felelősségvállalás magasabb szintű gondolkodási műveleteket, önállóságot, szakmai és/vagy erkölcsi/anyagi felelősségvállalást is jelent.

Átgondolt és jól kidolgozott tanulási eredményekre láthatunk példát a Pedagógiai és családsegítő munkatárs szakképesítés követelményeinek leírásában (6. táblázat). Egyértelműen és pontosan meghatározottak azok a tanulási eredmény elemek, amelyek elvártak ahhoz, hogy a végzett szakember képes legyen az adott szakmai tevékenység eredményes és autonóm művelésére.

6. táblázat: 54 140 02 OKJ számú, Pedagógiai és családsegítő munkatárs²⁴ megnevezésű szakképesítés tanulási eredmény leírása²⁵

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a pedagógiai, pszichológiai, fejlődés-lélektani és a szociálpszichológia, valamint az oktatással, neveléssel összefüggő fogalmakat, az iskolai és óvodai nevelés módszereit, a személyiség fejlődésének folyamatát, az ezt befolyásoló tényezőket, az iskola- és óvodáskorú gyermekek oktatási, nevelési sajátosságait.	Kapcsolatot tart a munkájában érintett személyekkel (intézmény fenntartójával, ifjúsági- gyermekvédelmi felelőssel, szociális és jóléti intézményekkel, a gyermekek családjával stb.).	Munkáját a szakmai etikai normák szerint végzi, tevékenysége során tisztteletben tartja a személyiségi jogokat.	Időben el- és előkészíti a pedagógusok, tanulók számára az oktatási, foglalkozási eszközöket, anyagokat, a pedagógiai és családsegítő munkában közreműködő szakemberek számára szolgáltatott adatokat, információkat, nyilvántartásokat, beszámolókat.
Ismeri a gyermekek, tanulók fejlődését, felismeri a tanulók problémáit (tanulmányi, szociális stb.) tájékozott a jogaik terén, ismeri a gyermekek érdekeit védő szociális intézményrendszereket.	Oktatási anyagokat, szemléltető-, manipulációs és fejlesztőeszközöket készít tanórákhoz, szabadidős foglalkozásokhoz.	Támogatja a problémákkal küzdő, differenciált vagy különleges bánásmódot igénylő gyermekeket, családokat a nehézségeik megoldásában.	Tevékenysége során kiszűri a problémával küzdő tanulókat, családokat, és ennek megfelelően, valamint az etikai és jogi normák figyelembevételével hoz döntéseket a támogatásuk érdekében.
Ismeri a tanórákhoz/óvodai foglalkozásokhoz, tanórán kívüli rendezvényekhez, eseményekhez kapcsolódó feltételeket (oktatási eszközök, tananyagok, korrekciós tevékenység, foglalkozások, programok jellemzői).	Részt vesz az intézményi adminisztrációs feladatokban: dokumentumok, nyilvántartások, munka- és foglalkozástervek, környezet- és esettanulmány készítése.	Kiválasztja az adott tanulónak/gyermeknek, családnak legjobban megfelelő segítő, támogató, fejlesztő módszereket, megoldásokat.	A gyermekek, családok érdekeit védve felelősen és bizalmasan kezeli a tudomására jutott információkat.

²⁴ A szakképesítés megkezdéséhez érettségi végzettség szükséges. A pedagógiai és családsegítő munkatárs szakképesítést az MKKR 5. szintjébe sorolták a szakértők.

²⁵ A leírás a TÁMOP 2.2.1-12/1-2012-0001 „A szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése” című projekt 5. alprojekt keretében készült eredmény. A projekt időtartama: 2012. 08. 01. – 2015. 12. 31. Az 5. alprojekt fejlesztése 2014. 12. 31-én lezárult.

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a családokkal való kapcsolat megteremtésének, ápolásának lehetőségeit; a gyermekek érdekében kiválasztja a legmegfelelőbb együttműködési formát.	Kiszámolja a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokon használt eszközök, anyagok számszerű adatait, felhasználott mennyiségét.		
Ismeri a családokkal való kapcsolat megteremtésének, ápolásának lehetőségeit; a gyermekek érdekében kiválasztja a legmegfelelőbb együttműködési formát.	Kiszámolja a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokon használt eszközök, anyagok számszerű adatait, felhasználott mennyiségét.		
	Legalább egy idegen nyelven alapvető fogalmakat megért, egyszerűbb kérdésekre válaszol, képes munkakörének legfontosabb idegen nyelvi szakmai kifejezéseit azonosítani, szükség esetén szótár segítségével fordítani.		
	Megszervezi a gyermekek/tanulók szabadidős tevékenységét, programokat ajánl a családi kapcsolatok ápolására, nehézségek kezelésére.		

A TÁMOP 2.2.1. 5. alprojekt keretében elkészült tanulási eredmény leírások a szakképesítés egészére vonatkoznak, átfogó, holisztikus megfogalmazások. **Az ilyen típusú leírások elsősorban az SZVK pályatükör részében vagy képzési katalógusban jelenhetnek meg és a tájékoztatást, a pályaválasztási és pályakorrekciós döntéseket segítik elő.** A képzés követelményeinek tanulási eredményekben történő megfogalmazása világos információt ad, amelyek segítik a tanulókat/felnőtteket abban, hogy melyik képzést válasszák (megalapozottabb lehet a pályaválasztás/pályakorrekció) ezáltal hatékonyabb tanulást eredményezhetnek.

A tanulók/képzésben résztvevők számára már a képzés kezdetén ismert a végeredmény, így világosabban látják az elvárásokat, amelyeknek meg kell felelniük és egyértelműbbé válik a képzés célja, ez pedig növeli a tanuló motivációját. A képző intézmény és a tanár számára is világos információt hordoz a képzés kimeneti követelményeiről, lehetővé teszi az MKKR szintbe történő besorolást, ugyanakkor magára a tanítási folyamatra nincs hatással.

A tanulási eredmény megközelítés akkor gyakorol fejlesztő hatást a szakképzési rendszerre, ha **az egyes szakképesítések követelménymoduljait is leírjuk tanulási eredményekben** és a munka során lehetővé válik az SZVK-k és kerettantervek korrekciója és a tanulási eredmény leírások megjelennek az SZVK-k pályatükör részében, illetve a követelménymodulok feladat- és kompetenciaprofiljában. Ebben az esetben a **leírás** nem csak technikai jellegű, hanem **értékorientált** és ezáltal elősegíti a képzési sztenderdek kialakítását, a nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények érvényesítését és hitelesítését, és pozitív hatást gyakorol a pedagógiai módszertani és értékelési kultúra fejlesztésére.

4. A TANULÁSI EREDMÉNYEK ALKALMAZÁSÁNAK TERÜLETEI ÉS ELŐNYEI

Annak ellenére, hogy a tanulási eredmények megközelítéshez jogszabályi háttér és alkalmazási kötelezettség egyelőre nem társul, **a tanulási eredményeknek széleskörű alkalmazási lehetősége van, és számos területen támogathatja a mindennapi munkákat** azokon a területeken, amelyeknek „szabályozására” mi magunk is hatással tudunk lenni.

Jellemzően az alábbi területen használhatjuk haszonnal és építhetjük be a mindennapi szakképzési és felnőttképzési gyakorlatunkba:

- **Felnőttképzési szakmai programkövetelmény kialakítása**

A felnőttképzési szakmai programkövetelmény tekintetében kötelező elem a követelmények tanulási eredmény alapú kidolgozása. A tanulási eredményekben való gondolkodás segítséget nyújt abban, hogy a követelmények meghatározása átgondoltabb, strukturáltabb, következetesebb és ezáltal objektíven mérhető legyen.

- **Foglalkozási sztenderdek kialakítása**

Egy adott foglalkozás/munkakör feladatainak és elvárásainak meghatározása, amelyek alapját képezhetik a képzési programok fejlesztésének (a szakmai képzések követelményeinek meghatározását érdemes munkakör-elemzésre alapozni).

- **Képzési programok, tematikák, tantervek, tananyagok tervezése, fejlesztése**

Nem szakmai célú képzések képzési programjainak követelményeit is, illetve a saját oktatói tanmenetet, tematikus tervet, óratervet, tematikát is kidolgozhatjuk tanulási eredményekben, és a tanítási óráinkat megvalósíthatjuk tanulási eredmény alapon.

- **Tanulói/résztvevői teljesítmények fejlesztő és minősítő értékelése**

Amennyiben a (felnőtt)képzési programjaink, moduljaink, tanítási óráink követelményei tanulási eredményekben kerülnek megfogalmazásra, úgy az értékelés formáit és módszereit is ehhez képest határozzuk meg. Az értékelés során azt mérjük, hogy a tanuló/résztvevő elérte-e/birtokolja-e a kívánt/meghatározott tanulási eredményeket.

A mérés-értékeléshez olyan módszereket²⁶ válasszunk, amelyek összhangban vannak a tanulási eredménnyel, és amelyekkel a legeredményesebb lehet mérni és értékelni az adott tanulási eredményt. Értékelhetjük mindegyik tanulási eredményt külön-külön, vagy több tanulási eredményt együttesen.

- **Duális képzésben a gyakorlati képzés követelményeinek meghatározására**

A szakmai és vizsgakövetelmény, illetve a kerettanterv figyelembevételével a gyakorlati képzés követelményeit megfogalmazhatjuk tanulási eredményekben, amelyeket a munkanaplók, foglalkozási naplók is tartalmazhatnak. Ezáltal a gyakorlatvezetők számára egyértelművé válik, hogy a gyakorlati képzés során milyen szintű és komplexitású ismereteket és szakmai készségeket kell elsajátíttatniuk és fejleszteniük, és milyen szintű munkavégzésre kell alkalmassá tenniük a tanulókat. A tanulók számára is egyértelművé válnak a gyakorlati képzés követelményei, és a tanuló is képes nyomon követni és rögzíteni a saját szakmai fejlődését, különösen akkor, ha erre ösztönözzük is, és a tanulói önértékelés szerves részévé válik a tanulói teljesítményértékelésnek.

²⁶ A mérés-értékelés módszereinek széles tárházából válogathatunk, úgymint önértékelés, teszt, szóbeli felelet, beszélgetés, esszé, záródolgozat, esettanulmány, szerepjáték, megfigyelés, szimuláció, portfólió, vizsgaremek stb. A lényeg, hogy a mérés-értékelés módszere összhangban legyen a tanulási eredménnyel.

• Gyakorlati vizsgafeladatok kidolgozása

A komplex szakmai vizsga, gyakorlati vizsgatevékenység vizsgafeladatainak kidolgozása – eltekintve néhány szakképesítéstől, ahol központi gyakorlati vizsgafeladat van – jellemzően a vizsgaszervező kötelezettsége.²⁷ A vizsgafeladatok, valamint az értékelési útmutató kidolgozása során alkalmazhatjuk a tanulási eredmény alapú megközelítést. A komplex vizsga minősítő értékelés, amely során a munkatevékenységre való alkalmasságot kell vizsgálni. Az objektív értékelés érdekében az egyes minősítési szintekhez (érdemjegyekhez) meg kell határozni a követelményszinteket/kritériumszintet, hogy milyen teljesítmény esetén minősítjük a tanuló teljesítményét ötösre vagy éppen kettesre.

• Mobilitási programok munkaprogramjának kidolgozása

A tanulási eredmények alkalmazása támogatja a magas szintű mobilitást, mivel a tanulási eredmények minden országban értelmezhetőek, függetlenül a képesítési rendszerek különbözőségeitől, a képzési tartalmak differenciáltságától, így elősegítik a tanulási és/vagy munkavállalási célú mobilitást, és a más intézményekben folytatott tanulmányok elismerésének folyamata leegyszerűsödik.

• Nem formális környezetben szerzett tanulási eredmények mérése, elismerése, beszámítása (előzetesen megszerzett tudás felmérése és beszámítása)

Lehetővé válik az előzetesen megszerzett kompetenciák felmérése, értékelése és elismerése, ha a képzési programok követelményei tanulási eredményekben vannak megfogalmazva, mert az iskolán kívül (pl. munkatapasztalat során) szerzett kompetenciák összehasonlíthatóvá válnak a képzési követelményekkel.

A tanulási eredmény alkalmazása **számos előnnyel jár**, és hozzájárul az oktatási rendszer és az abban résztvevők tanulási folyamata eredményességének, minőségének növeléséhez. Azáltal, hogy a hangsúly áttevődik a tanulási eredményekre, jobban összhangba kerülhetnek a munkaerőpiac (tudás, készségek és kompetenciák iránti) szükségletei az oktatási és szakképzési szolgáltatásokkal, könnyebbé válik a nem-formális és az informális tanulás elismerése valamint a képesítések átvitele és felhasználása különböző országok, illetve oktatási és képzési rendszerek között.

²⁷ A komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól szóló 315/2013. (VIII. 28.) kormányrendelet 27. § (1) bekezdése alapján a gyakorlati feladatlapokra vonatkozó javaslatot - a vizsga megkezdése előtt - a vizsgaelnök a vizsgabizottsági tagok véleménye alapján hagyja jóvá.

Következetesebbé, átgondoltabbá teszi a képzés tervezését, a képzési program kivitelezését, a követelmények meghatározását, a mérés-értékelést. Támogatja a magas szintű mobilitást, rugalmas rendszert biztosít mindenki számára minden életkorban, minden élethelyzetben, a gyakorlatban is hozzájárul az egész életen át tartó tanulás megvalósulásához.

- **A képzésben résztvevők számára** a tanulási eredmények világos információt adnak, amelyek segítik a tanulókat abban, hogy melyik képzést válasszák (megalapozottabb lehet a pályaválasztás/pályakorrekció), ezáltal hatékonyabb tanulást eredményezhetnek. **A tanulók számára már a képzés kezdetén ismert a végeredmény, így világosabban látják az elvárásokat,** amelyeknek meg kell felelniük és egyértelműbbé válik az oktatás célja, **ez pedig növeli a tanuló motivációját.**

- A tanulási eredmény alapú képzéstervezés a **tanár számára** lehetővé teszi a módszertani megújulást és az eredményesség hatékonyabb mérését. A képesítés tanulási eredményei azt is meghatározzák, hogy mikor tekintünk eredményesnek egy tanulási-tanítási folyamatot (nyilvánvalóan akkor, ha a képzésben résztvevők a tanulási folyamat végére elérték az előre meghatározott tanulási eredményeket). A kimenetre fókuszáló tantervek magasabb minőségi szintet képviselnek, következetesebb, objektívebb értékelést tesznek lehetővé, könnyebb az értékelési kritériumok kialakítása, hatékonyabb és változatosabb értékelési formák valósíthatóak meg.

- **A munkaadó számára** is számos előnnyel jár, ha a szak- és felnőttképzési programok követelményei tanulási eredményekben vannak megfogalmazva. A tanulási eredmények világos információt hordoznak a munkaadó számára a végzett tanuló által birtokolt kompetenciákról és azok szintjéről, jobban megértik, mit várhatnak el az adott szakképesítést igazoló bizonyítványt birtokló egyéntől, könnyebbé és egyértelműbbé teszi a szakmai gyakorlati képzés megszervezését és lebonyolítását, elősegíti a képző intézmények és a munkaadók közötti értő kommunikációt (Farkas 2014).

5. A TANULÁSI EREDMÉNYEK KIALAKÍTÁSÁNAK ÉS ÍRÁSÁNAK GYAKORLATA

Nincs általános szabály arra vonatkozóan, hogyan kell kialakítani és leírni a tanulási eredményeket. A leírás jellegét alapvetően meghatározza, hogy milyen céllal készülnek a tanulási eredmény leírások. Amikor egy teljes szakképesítés tartalmát írjuk le tanulási eredményekben, indokolt az átfogó, holisztikus leírás (ahogy láttuk ezt az OKJ-s szakképesítések leírásában a 4., 5., 6. táblázatban szerelő példánál).

Amikor egy követelménymodult fogalmazunk meg tanulási eredményekben, indokolt a részletezettebb, kategóriák szerinti leírás (erre láttunk példát a felnőttképzési szakmai programkövetelmények esetében, az 1., 2., 3. táblázatban). Az alapelv tehát, hogy a tanulási eredmények a célnak megfelelő részletezettséggel kerüljenek megfogalmazásra.

Bárhogyan is járunk el, akár átfogóan, holisztikusan, akár a tudás-képesség-attitűd-autonómia-felelősség kontextusában részletesen írjuk le a tanulási eredményeket, akár reguláris szakképzési vagy mobilitási céllal alakítjuk ki azokat, bizonyos alapelveket, szempontokat, tartalmi és nyelvi szerkezeti elemeket figyelembe kell venni és szem előtt kell tartani.

5.1. A tanulási eredmények kialakításának és leírásának szempontjai, alapelvei

Korábban már szó volt róla, hogy a tanulási eredményeket különböző céllal és eltérő szinteken fogalmazhatjuk meg, kialakításukban pedig különböző szereplők vehetnek részt. Ezt szemlélteti a 7. táblázat.

7. táblázat: A tanulási eredmények kialakításának szintjei, céljai, szereplői

A tanulási eredmények kidolgozásának szintjei	A tanulási eredmények célja	A tanulási eredmény írásához felhasználható források	A tanulási eredmények kialakítói	A tanulási eredmények validálói
OKJ-s szakképesítés(és követelmény-modulok) tanulási eredményei	A szakképesítést megszerző személlyel szemben támasztott általános elvárások meghatározása. Azon munkaadók tájékoztatása, akik egy adott szakképesítéssel rendelkező személyt keresnek. A munkavállalók tájékoztatása az adott szakképesítés birtokában elvégezhető munkaterületi feladatokról. A tanulók tájékoztatása az orientációs (pályaválasztás) és korrekciós (pályamódosítás) szakaszban.	Munkaköreamzés dokumentumai MKKR táblázat Szakmai és vizsgakövetelmények (bemene-ti feltételek, pályatükör és a komplex vizsga követelménye) Követelménymodulok feladat- és tulajdon-ságprofil része Szakképzési kerettanterv Europass bizonyítvány-kiegészítő Álláshirdetések Szakoktatók	OKJ-s szakképesítések felülvizsgálatért felelős szakpolitikai döntéshozók Munkaadók/gyakorlati helyek képviselői Szakmai szervezetek Szakképzési szakértők Szakmai elméleti és gyakorlati oktatók	Komplex szakmai vizsgabizottság Optimális esetben: Szociális partnerek: munkaadók, szakmai szervezetek, szakképző intézmények

A tanulási eredmények kidolgozásának szintjei	A tanulási eredmények célja	A tanulási eredmény írásához felhasználható források	A tanulási eredmények kialakítói	A tanulási eredmények validálói
Egyéb szakmai végzettség (szakmai program-követelmény) tanulási eredményei	A szakmai végzettséget megszerző személlyel szemben támasztott általános elvárások meghatározása. Azon munkaadók tájékoztatása, akik egy szakmai végzettséggel rendelkező személyt keresnek. Munkavállalók/képzésre jelentkezők tájékoztatása a szakmai végzettséggel betölthető munkakörökről a szakmai végzettséggel megszerezhető tanulási eredményekről.	Munkakörelemzés dokumentumai MKKR táblázat Álláshirdetések Munkaadók, szakmai szervezetek Szakoktatók	Munkaadók Munkaadói/munkavállalói szervezetek Szakmai szervezetek Szak- és felnőttképző intézmények	Jelenleg: Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Program Bizottsága programszakértők bevonásával Optimális esetben: munkaadók, szakmai szervezetek
Felnőttképzési program tanulási eredményei	A képzésben résztvevő felnőtt tájékoztatása a képzés követelményeiről, a velük szemben támasztott elvárásokról annak érdekében, hogy képesek legyenek bizonyos (munka) tevékenységek elvégzésére a tanulási tevékenység (képzés) végére. A felnőttoktatók tájékoztatása a képzés követelményeiről, a képzés végére elérni kívánt tanulási eredményekről. Iránymutatás a felnőttoktatók számára a tanítási folyamatra vonatkozóan, a tanítási módszerek és értékelési kritériumok meghatározására.	OKJ-s szakképesítés esetén: SZVK, kerettanterv, követelménymodulok Nem OKJ-s egyéb szakmai képzés esetén: szakmai programkövetelmény vagy munkakörelemzés Vállalati képzés esetén: munkakörelemzés, az adott munkakör elvárt kompetenciái és a munkavállaló tényleges kompetenciái közötti kompetenciadeficit Egyéb (nem szakmai képzés) esetén: az adott tevékenység, kompetencia elemei	Felnőttképző intézmények	Jelenleg: a felnőttképzési engedélyeztetési eljárásban a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalon belül működő Felnőttképzési Szakértői Bizottság felnőttképzési programszakértők bevonásával. Vállalati képzések esetében a vállalati HR-es. Egyéb képzés esetében: a képzésben résztvevő az elégedettségmérés során

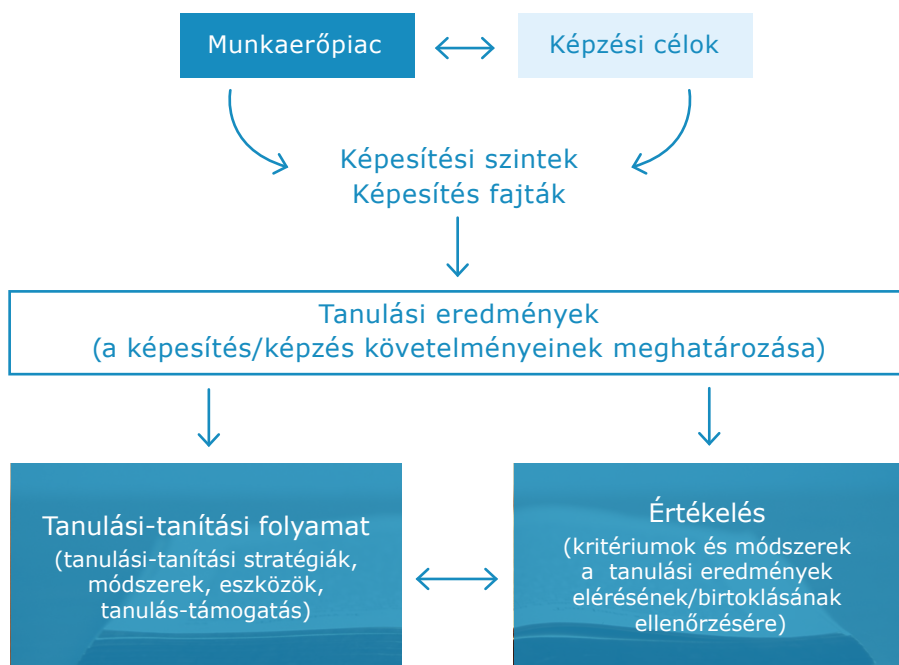
A tanulási eredmények kidolgozásának szintjei	A tanulási eredmények célja	A tanulási eredmény írásához felhasználható források	A tanulási eredmények kialakítói	A tanulási eredmények validálói
Duális képzésben a gyakorlati képzés követelményeinek tanulási eredményei	Gyakorlati képzőhelyek gyakorlati szakoktatók tájékoztatása a gyakorlati képzés végére elérni kívánt tanulási eredmények szintjéről, komplexitásáról (milyen kompetencia-elemeket és milyen szinten, mélységben, komplexitásban szükséges fejleszteni). Iránymutatás a gyakorlatvezetők számára a gyakorlati képzés folyamatára vonatkozóan, a módszerek és értékelési kritériumok meghatározására. Tanulók tájékoztatása a gyakorlati képzés követelményeiről, a velük szemben támasztott elvárásokról annak érdekében, hogy képesek legyenek az adott tevékenység eredményes művelésére.	Szakmai és vizsgakövetelmény Szakmai kerettanterv Foglalkozási napló Munkaközelemzés Munkaadók Gyakorlati képzőhelyek Gyakorlati oktatók	Szakképző intézmények együttműködésben a gyakorlati képzőhelyekkel, gyakorlati oktatókkal, gyakorlatvezetőkkel	Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Munkaadók Gyakorlati képző helyek Komplex szakmai vizsgabizottság
Mobilitási unit tanulási eredményei	Adott időtartamú nemzetközi mobilitás során elsajátítandó tanulási eredmények meghatározása. A tanulók tájékoztatása a mobilitás követelményeiről, a velük szemben támasztott követelményekről. A fogadó és küldő intézmény tanárainak, oktatóinak tájékoztatása a mobilitási program követelményeiről az elérni kívánt tanulási eredményekről, iránymutatás a módszerekre és az értékelési kritériumok meghatározására.	Adott munkatevékenység elemzése A küldő és a fogadó intézmény tantervei A fogadó intézmény szakmai jellemzői	Közösen a küldő és fogadó intézmény tanárai, gyakorlati oktatói	Közösen a küldő és fogadó intézmény tanárai, gyakorlati oktatói és a mobilitási programban résztvevő tanulók
Tantárgyak, tanítási órák tanulási eredményei	Egy-egy tanulási szakasz elvárt eredményeinek meghatározása. Tájékoztatás és motiváció a tanuló számára az elvárt követelményekről és a tanulási célokról.	Szakmai és vizsgakövetelmény Kerettanterv Felnőttképzési program Helyi program Tematikus terv	Tanár	Tanulók az elégedettségmérés során, tanulói teljesítményértékelés

Egy képesítés tanulási eredményeinek meghatározásakor a munkaerő-piaci igényeken alapuló képzési célból kell kiindulni. A képzési cél lehet valamilyen átfogó értelmezése az elérni kívánt eredménynek, viszont egyértelműnek és iránymutatónak kell lennie, és a képzési célból levezethetőnek kell lennie a képzési követelményeknek.

A képzési cél meghatározását követi a képzés követelményeinek tanulási eredmény alapú kidolgozása, majd a tanítási folyamat (tartalom, stratégia, módszer, eszköz, időtartam stb.) és az értékelési kritériumok és módszerek meghatározása (5. ábra). A tanulási eredmény alapú megközelítésnek lényegi eleme a **mérés-értékelés**. Objektív mérőeszközökkel kell mérni és értékelni, hogy az egyén birtokolja-e a kívánt/meghatározott tanulási eredményeket. Minden tanulási eredménynek értékelhetőnek kell lennie – ez azt jelenti, hogy úgy kell őket megfogalmazni, hogy alkalmas módszerrel megállapítható legyen, hogy a tanuló elérte-e az adott tanulási eredményt, vagy nem.

Ugyanakkor egy-egy feladattal több tanulási eredményt összevontan is mérhetünk és értékelhetünk. Az értékelési kritériumok és módszerek készítése és alkalmazása legalább annyi körültekintést igényel, mint a tanulási eredmények megírása. Az értékelési protokoll eljárásainak bemutatása azonban nem képezi a jelen segédlet tárgyát.

5. ábra: A tanulási eredmény alapú képzésfejlesztés folyamata²⁸

²⁸ Az ábrát készítette Szlamka Erzsébet

A kialakított tanulási eredmények nem örökéletűek. Szükséges a folyamatos felülvizsgálatuk, újragondolásuk, fejlesztésük, módosításuk. A tanulási eredményeket az adott tanulási szakasz lezárásakor érdemes újragondolni. Egy tantárgy, egy mobilitási program egy képzési program befejezésekor értékelni kell, hogy sikerült-e elérni a kívánt tanulási eredményeket? Ha igen, akkor mi segítette ezt a folyamatot leginkább? Ha nem, akkor milyen tényezők játszottak ebben szerepet? A tanulási eredmények kialakításával volt a probléma?

Például:

- nem egy átlagos tanuló szempontjából került megfogalmazásra?
- nem tartalmazta egy adott tevékenység gyakorlásához szükséges valamennyi tevékenységet?
- nem voltak elég szakmaspecifikusan, konkrétan, világosan, megfelelő részletettséggel megfogalmazva, ezért nem lehetett tudni, hogy milyen szinten, mélységben kell tanítani?
- a tanulási eredmény szintje alul vagy felüldimenzionált volt (alacsonyabb vagy magasabb szintű kompetenciákat tartalmazott, mint amit az adott (munka) tevékenység igényelt)?
- nem voltak mérhetőek, értékelhetőek?
- nem a munkatevékenység alapján kerültek megfogalmazásra?
- a tanulás folyamatát és nem az eredményét írták le?

Az is elképzelhető, hogy a tanulási eredmények pontosak és világosak voltak, ugyanakkor a tanulási eredmények eléréséhez vezető utat, azaz a tanítási folyamatot (tartalom, stratégiák, módszerek, értékelés) nem megfelelően terveztük meg.

Ha a tanítási módszereink nem alkalmasak adott kompetencia fejlesztésére, ha az értékelési kritériumok nem illeszkednek a meghatározott tanulási eredményekhez nem tudjuk elérni a kívánt célt. Ezért egy tanulási szakasz végén mindig szükséges a visszacsatolás.

A tanári önértékelés, a tanulói értékelések, a gyakorlati képző helyek értékelése, a vizsgaeredmények elemzése alapján, szükség esetén módosítsuk a tanulási eredményeket vagy pontosítsuk a tartalmat, változtassunk tanítási módszert vagy fejlesszük az értékelési rendszert.

5.1.1. Strukturális elemek

• **leírás módja és tartalmi egysége (szakképesítés/képzési program/modul/tananyagegység):** a tanulási eredmények leírása történhet teljes szakképesítésre, képzési programra, szakképesítési modulra vagy tananyagegységre vonatkozóan. Attól függően, hogy mi a célja a tanulási eredmény leírásának és a tanulási eredmények az adott szakképesítés milyen tartalmi egységére vonatkoznak, a tanulási eredményeket le lehet írni átfogó, holisztikus módon, de az MKKR deskriptoraihoz illeszkedő kategóriák (tudás, képesség, attitűd, felelősség-autonómia) mentén is. Ahogy korábban már említettük, ha teljes szakképesítés tanulási eredményeit fogalmazzuk meg (pl. az SZVK pályatükör részében vagy a potenciális tanulók tájékoztatása céljából) érdemes az átfogó, holisztikus leírás mellett dönteni. Amennyiben modulokat, tananyagegységeket írunk le tanulási eredményekben, úgy a részletesebb, deskriptorok szerinti leírás mellett érdemes dönteni.

Az OKJ-s szakképesítéseket célszerű modulszinten²⁹ kezelni és **az egyes modulok követelményeit leírni tanulási eredményekben.** Az is járható út, ha az egyes követelménymodulokat még kisebb egységekre, tananyag-egységekre³⁰ bontjuk és az egyes tananyagegységek tanulási eredményeit határozzuk meg. A kisebb (tananyag)egységek jobban kezelhetőek az értékelés (pl. modulzáró vizsga) szempontjából, könnyebb a képzési programok, képzési szintek és formák közötti átjárás, beszámítás. A tananyagegység szintű leírás annál is inkább indokolt, mivel **a 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény előzetes tudásmérésre³¹ vonatkozó rendelkezései alapján a felmérés eredményeként tananyagegység elsajátítása alól lehet felmenteni a képzésben részt vevő felnőttet.**

• **kiinduló alap:** meg kell határozni, hogy mi képezi a tanulási eredmények alapját. Ez lehet foglalkozási sztemterd, munkakörelemzés, munkaköri leírás vagy tanterv (SZVK, kerettanterv, szakmai programkövetelmény). Kiindulópontként szolgálhatnak a tantervek, de célszerű mindig a munkafolyamatból, munkatevékenységből kiindulni (5. ábra). Ezért a tanulási eredmények írásába érdemes bevonni gyakorlati szakembereket, például a szakmai gyakorlati képzésben résztvevő kollégákat. A tanulási eredményeket olyan szakembernek kell meghatározni, akik már gyakorlatot szereztek mind a szakmában, mind annak oktatásában és ismerik a tanulási eredmények írásának módszertanát, értik az MKKR szintleíró jellemzőit és elkötelezettek a minőségi fejlesztés iránt.

²⁹ A követelménymodul a szakképesítés önálló tartalommal és kimenettel rendelkező egysége.

³⁰ A tananyagegység a képzési program felépítését adó, önálló tartalommal bíró képzési egysége.

³¹ „Előzetes tudás mérése: annak felmérése, hogy a képzésre jelentkező dokumentumokkal nem igazolt tanulmányai vagy megszerzett gyakorlati tapasztalatai alapján képes-e a képzés során elsajátítandó tananyagegység követelményeinek teljesítésére, amelynek eredményeként a követelmények megfelelő szintű teljesítése esetén a tananyagegység elsajátítására irányuló képzési rész - nyelvi képzés esetén a teljesített nyelvi képzettségi szint - alól a képzésre jelentkezőt fel kell menteni” (2013. évi LXXVII. törvény 2 § 8. pont).

A teljes szakképesítés leírásakor figyelembe kell venni a követelménymodulok leírását is, ugyanakkor a teljes szakképesítés tanulási eredményekben történő leírása, nem a követelménymodulok tanulási eredmény leírásainak összegzése, hanem átfogóbb, általánosabb, holisztikus leírást kell, hogy eredményezzen.

Amennyiben az OKJ-s szakképesítések tanulási eredmény alapú leírása nem foglalkozási sztenderdeken nyugszik, hanem a rendelkezésre álló SZVK-k alapján készül, akkor a szakképesítés munkaterületének rövid leírása (SZVK 3. fejezet: pályatükör), illetve követelménymodulok feladat- és kompetenciaprofilja szolgálhat alapul, de akkor is a munkafeladatokból célszerű kiindulni. **Csak a pályatükörben, illetve a követelménymodulokban található tartalmi elemek alapján nem lehet megfelelő tanulási eredményeket írni, ezért szükséges annak a munkafolyamatnak a gyakorlati ismerete, amely elvégzésére jogosít az adott modul sikeres teljesítése.** Egy szakképesítés tanulási eredmény alapú átírásánál a szakképesítés pályatükör leírásán túl meg kell vizsgálni a követelménymodulok feladat- és kompetenciaprofilját, illetve a komplex szakmai vizsga követelményeit.

Mérlegelni kell, hogy ezek elegendő információt adnak-e a tanulási eredmények megfogalmazásához. Amennyiben nem, célszerű konzultálni gyakorlati szakemberrel, vagy más forrásból (pl.: munkaköri leírás, álláshirdetés, Europass bizonyítvány kiegészítő stb.) tájékozódni.

A szakképesítések tanulási eredmény leírásakor feltétlenül figyelni kell arra, hogy az összekapcsolódó rész- alap- és ráépülő szakképesítések tanulási eredményei kifejezzék a különböző szintű képesítések egymáshoz való viszonyát, a tanulási eredmények alapján jól megkülönböztethetők legyenek a képesítések szintjei.

• **illeszkedés a modul céljához:** a tanulási eredmény leírásoknak **illeszkedniük kell a modul céljához és a modul, illetve a képzés kimeneti** (komplex vizsga és adott foglalkozás, munkakör, munkaterületi feladat elvégzésére való alkalmasság) **követelményeihez.** A tanulási eredményeknek a kimeneti követelményekre kell összpontosítaniuk és nem a tanítási-tanulási folyamatra. Ez annál is inkább fontos, mert egy modul/tananyagegység tanulási eredményeit úgy kell megfogalmazni, hogy azok alapját képezzék a validációnak is és **azok is bizonyíthatassák birtoklásukat, akik nem vettek részt formális tanulási folyamatban, konkrét oktatási, képzési programban.** Kulcsfontosságú annak az átgondolása, hogy milyen formái vannak a tanulási eredmény megnyilvánulásának, hogyan lehet azt megfigyelni, illetve hogyan tudják a tanulók vagy validációra jelentkező felnőttek bizonyítani a tudásukat.

5.1.2. Tartalmi elemek

A tanulási eredmény alapú leírás alapkérdéseiben hozott döntés után tekintjük át a tanulási eredmények megfogalmazásának, kialakításának konkrét tartalmi elemeit:

- **minimális tudásszint:** a tanulási eredmények kialakításakor egy átlagos tanuló által elérhető, minimálisan elfogadható tudásszintet kell meghatározni, amellyel az egyén az adott modult elvégezheti és figyelemmel kell lenni arra, hogy a tanulási eredmény leírások összessége minden olyan tanulási eredményt tartalmazzon, amely az adott tananyagegység/modul/szakképzettség megszerzéséhez szükséges

- **a tanuló szempontjából:** a tanulási eredmények a tanuló szempontjából kerüljenek leírásra

ROSSZ PÉLDA

(mert a tanár szempontjából határozza meg a tanulási eredményt):

A cukrászipari nyersanyagok, félkész és késztermékek és azok tulajdonságainak megismertetése.

JÓ PÉLDA

(mert a tanuló szempontjából határozza meg a tanulási eredményt):

Ismeri a cukrászipari nyersanyagokat, félkész és késztermékeket, azok tulajdonságait, felhasználásuk módjait, az alkalmazott technológiákat (cukrász, tudás kategória).

- **eredmény-központúság:** a tanulási eredmények a tanulási folyamat eredményét írják le és nem a tanulási útvonalat. A tanulási eredmények befejezettségre utalnak, nem folyamatra.

ROSSZ PÉLDA

(mert a tanulási folyamatot és a tanulás környezetét írja le):

Szaktanteremben a szakrajz gyakoroltatása 3 órán keresztül a tankönyv 19. oldalán található példák alapján.

JÓ PÉLDA

(mert a tanulási folyamat eredményét írja le):

Cipőipari szakrajzot olvas, értelmez, modellrajzot készít az egyes termékekhez (ortopédiai cipész, képesség kategória).

• **témakör:** a tanulási eredmény meg kell, hogy határozza az adott témakört, amely lehet szakterület-specifikus, illetve általános, és egy meghatározott tartalomra, tudásterületre vagy képességre utal; azt fejezi ki, hogy mire vonatkozik a cselekvés, illetve mivel végzi azt a tanuló. Ha a tanulási eredmény készségről szól, akkor egy, a készség alkalmazásának módját leíró kifejezés is lehet.

ROSSZ PÉLDA

(mert nem szerepel benne a témakör, nem konkrét, nem mérhető):

A személyi edző a kliens igényeihez igazodóan dolgozik.

JÓ PÉLDA

(mert meghatározza az adott témakört, nevezetesen edzéstervet készít, konkrét és mérhető):

A személyi edző edzéstervet készít a kliens igényeihez és állapotához igazodva, korszerű edzéselvek és módszerek figyelembevételével (személyi edző, képesség kategória).

• **terület, kontextus:** a tanulási eredmény magában kell, hogy foglalja annak területét vagy kontextusát (arra a területre, helyzetre, környezetre utaló kifejezések használatával), amelyben a tanulás során megszerzett kompetenciákat használnia kell. A kontextusba helyezésnek tájékoztatást kell adnia arról, hogy az adott tudás és képesség milyen típusú tevékenységhez kapcsolódik.

ROSSZ PÉLDA

(mert nem tartalmazza a tevékenység kontextusát, nem konkrét és nem mérhető):

Menüsört állít össze.

JÓ PÉLDA

(mert tartalmazza az adott tevékenység kontextusát, konkrét és mérhető):

Díszvacsorához ötfogásos menüsört és hozzá illő italsort állít össze a szakmai elvárásoknak megfelelően (pincér, képesség kategória).

• **mérhetőség:** tanulási eredmény konkrét, mérhető, specifikus követelményeket határozzon meg, és ne felületesen megfogalmazott, általános, ebből adódóan mérhetetlen követelményeket. A tanulási eredmények az adott szakképzettség értékelhető és mérhető/megfigyelhető kompetenciáit írják le (cselekvő kompetencia leírások). Amennyiben a tanulási eredmény tartalmazza a tevékenység témakörét, kontextusát, autonómia és felelősség szintjét, úgy a tanulási eredmény nagy bizonyossággal jól mérhető lesz.

ROSSZ PÉLDA

(mert a tanulási eredmény nem konkrét, nem tartalmaz témakört és kontextust és így nem is mérhető):

Jól kommunikál, képes a kapcsolattartásra.

JÓ PÉLDA

(mert konkrét, tartalmaz témakört és kontextust is, gyakorlati feladattal jól mérhető):

Szóban és írásban tart kapcsolatot az óvodai munkában részt vevő személyekkel (óvodapedagógus, dajka, munkatársak, szülők), üzenetet ír, nyomtatványt tölt ki (óvodai dajka, képesség kategória)

• **szakmaspecifikusság:** a tanulási eredmények legyenek szakmaspecifikusak, a tanulási eredmények utaljanak az adott szakmai tevékenységre, ne legyenek túl általánosak.

Vajon melyik szakmai végzettség tanulási eredmény leírásait olvashatjuk?

- Ismeri a technológiai elemeket
- Képes az eszközök jellemzőinek bemutatására, alkalmazására
- Magabiztosan használja a technológiai programokat
- Önálló munkavégzésre képes, felmerülő problémára új megoldásokat kezdeményez.

A fenti példák – kontextus híján – hibás tanulási eredmények. Általánosan vannak megfogalmazva, nem tartalmaznak szakmaspecifikus elemeket, nem utalnak szakmai tevékenységre, így nem azonosíthatóak, nem fejleszthetőek, nem mérhetőek. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a szakképzésnek nem egyedüli funkciója a munkaerő-piaci képzés, hanem általános és/vagy kulcskompetenciákat, az egész életen át tartó tanuláshoz nélkülözhetetlen kompetenciákat is fejlesztenie kell.

A képesítés lehetővé teszi (kell, hogy tegye) birtokosa számára további tanulási programokba való bekapcsolódást, akár magasabb szinten is. Ezért a tanulási eredmények megformálásakor nem szerencsés minden kompetencia-követelményt a munka(helyi) körülményekre vonatkoztatni, érdemes ennél általánosabb, vagy alternatív kontextus-megfogalmazásokat alkalmazni (pl.: munka- és tevékenység terület; vagy: munkavégzési vagy tanulásszituáció stb.). Fordítsunk tehát gondot a szakmai kompetenciákon kívül, az azok megalapozását és fejlesztését támogató általános kompetenciák tanulási eredmény alapú megfogalmazására is. Ilyenek lehetnek a transzverzális készségek és azok fejlesztése.

Példa a szakmai kompetenciák megalapozását és fejlesztését támogató általános kompetenciákat leíró tanulási eredményekre:

- Instrukciók alapján egyénileg illetve csoportban másokkal aktívan együttműködik.
- Birtokolja a szakmai vitához szükséges beszéd- és íráskészséget, képes saját gondolatainak és szakmai témáknak szóban és írásban történő árnyalt kifejtésére.
- Saját vagy csoportja álláspontja mellett meggyőzően érvel. Az egyéni és/vagy csoportmunka eredményeit – csoporttársai vagy számára ismeretlen közönség előtt – szóban bemutatja.

Ugyancsak szükséges lehet egy szakképesítésnél az idegen nyelvi kompetenciákra vonatkozó tanulási eredmények meghatározása.

Példa idegen nyelvi kompetenciákat leíró tanulási eredményekre:

- Idegen nyelven megbízható szinten ismeri a saját szakterületére jellemző szakkifejezéseket.
 - Csoporttársaival és tanárával idegen nyelven kötetlenül kommunikál.
- **a tanulási eredmények szintjének megjelölése:** meg kell határozni, hogy a megfigyelhető tevékenység strukturált vagy nem strukturált kontextusban zajlik, vagy azt, hogy az adott cselekvést önállóan, vagy felügyelet mellett végzik az egyének. A kompetenciaszintek leírásának egyértelműen utalnia kell a tanulási eredmény szintjére (önállóság, segédeszköz, felelősség, szakszerűség tekintetében).

ROSSZ PÉLDA

(nincs utalás arra vonatkozóan, hogy a tevékenységet önállóan vagy irányítás mellett végzi):

Jól kommunikál, képes a kapcsolattartásra.

JÓ PÉLDA

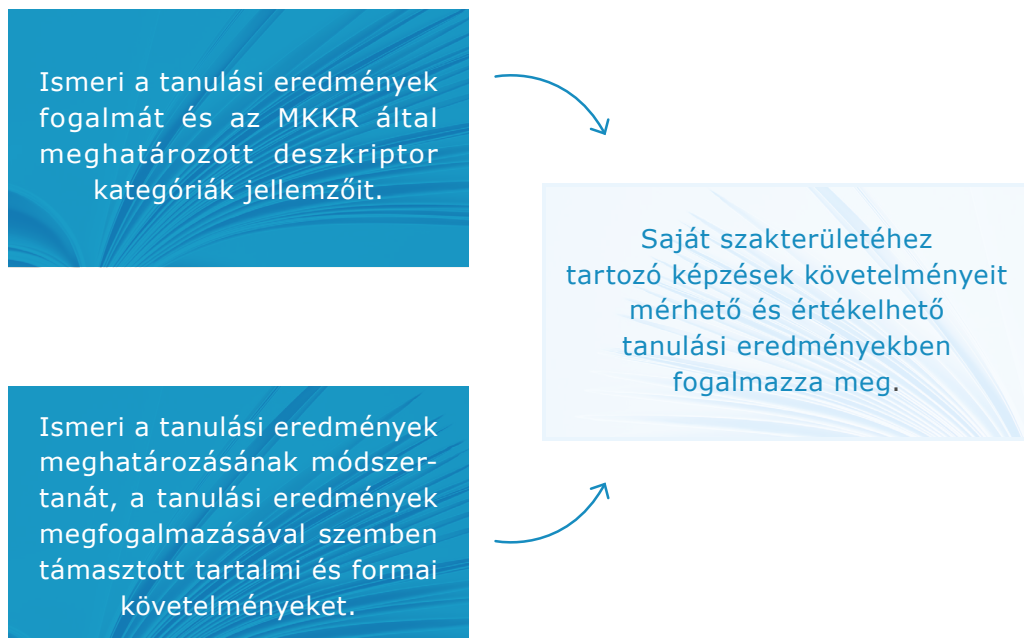
(meghatározza az autonómia szintet):

Az iskola igazgatójának utasításai, szakmai irányítása mellett végzi napi munkatevékenységét.
(iskolaittár, felelősség-autonómiakategória)

Gondozó-nevelő munkáját az óvodapedagógus irányításával végzi, a gyermek fejlődése érdekében ötletességével, kreativitásával segíti őt; feladatait – a gyermekek napirendjéhez igazodva – önállóan szervezi meg és megbízhatóan végzi.
(óvodai dajka, felelősség-autonómia deskriptor)

• **horizontális koherencia:** A tanulási eredményeknek horizontálisan koherensnek kell lenniük, azaz az egyes deskriptorok között összefüggés van. A tanulási eredmények ismeret- és tevékenység-leírások, ezért a tudás és képesség kategória szorosan összekapcsolódik. A két fogalom a munkavégzés és a képzés különböző formáiban, szintjein is feltételezi egymást: a képességeinket nem tudjuk alkalmazni tudás nélkül és viszont: a tudásunk mit sem ér a képességeink nélkül. Az egyes kategóriákba írt állításokat nem kell egymásnak megfeleltetni vízszintesen, tehát nem minden tudáselemhez kell azonos számú képesség, attitűd és önállóság-felelősség elemet is megfeleltetni. Ugyanakkor a tudás- és a képességelemek összekapcsolódnak, ezért minden képességelemhez kell, hogy tudáselem kapcsolódjon, illetve fordítva, azaz minden tudáselemnek kapcsolódnia kell valamely képességelemhez (hiszen a tudást nem önmagáért fejlesztjük, hanem bizonyos meghatározott képességek mozgósítása érdekében). Nem minden esetben van közvetlen megfeleltethetőség a tudás- és a képességelem között. Vannak olyan képességek, amelyek mozgósításához több tudáselem birtoklása szükséges (6. ábra) és fordítva, lehetnek olyan tudáselemek, amelyekben több képesség mozgósítására is szükség van. Ahhoz, hogy a saját szakterületemhez tartozó képzések tanulási eredményeit szakszerűen meg tudjam fogalmazni, többféle ismerteté van szükségem (ezt szemlélteti a 6. ábra). Ezt a horizontális koherenciát megfigyelhetjük a szakmai programkövetelményeknél tárgyalt tanulási eredmény leírásokban is (lásd 1., 2., 3. táblázat). Az attitűdök kevésbé kapcsolódnak közvetlenül a képesség- és tudáselemekhez, az önállóság és felelősségvállalás azonban a legtöbb esetben szintén a tudás illetve képességelemekhez illeszkedik (Farkas 2014).

6. ábra: A tudás és képesség állítások közötti összefüggés

• **vertikális elkülönülés:** A tanulási eredmények vertikálisan különüljenek el, az egyes szintek közötti különbség megragadható legyen. Az összetartozó szakképesítéseket (rész- alap-ráépülő) együtt kell kezelni, hogy a tanulási eredményekben egyértelműen meg lehessen fogalmazni a különböző kompetenciaszinteket és a szakképesítések egymáshoz való viszonyát. Lehet, hogy a tudáselemek azonosak lesznek, de a felelősség és az autonómia szintje eltérő lehet. A rész- és az alap szakképesítés esetében a közös modulok leírása azonos lesz, ugyanakkor a szakképesítések leírása eltérő, amely kifejezi a két szakképesítés közötti „*alá-fölé rendeltségi*” viszonyt. A ráépülő szakképesítések pedig magukban foglalják annak a szakképesítésnek a tanulási eredményeit, amelyre ráépülnek.

• **5-15 tanulási eredmény megfogalmazása:** nem lehet egyértelmű választ adni arra a kérdésre, hogy egy modul/tananyagegység esetében milyen számú tanulási eredményt foglazzunk meg. A kisszámú, de átfogó tanulási eredményektől a nagy számú, aprólékos tanulási eredményekig számos megoldás elképzelhető. A tanulási eredmények száma nyilvánvalóan összefügg a modul/tananyagegység méretével, de figyelembe kell venni, hogy az értékelés folyamata is kezelhető legyen. Egy modulhoz átlagosan deskriptoronként 5-15 tanulási eredményt érdemes megfogalmazni. Lényeges, hogy a kívánt tanulási eredményeket adott időtartam és a rendelkezésre álló erőforrások mellett el lehessen érni és minden olyan tanulási eredményt tartalmazzon, amely az adott modul/tananyagegység megszerzéséhez szükséges.

5.1.3. Formai követelmények, nyelvi szerkezeti elemek

A tartalmi elemeken túl néhány formai követelményt, elsősorban nyelvi szerkezeti elemet is figyelembe kell venni a tanulási eredmények kialakításakor.

• **Cselekvést jelentő, jól érthető igék használata:** a cselekvést kifejező igék használata a tanulási eredmények megfogalmazásának alapelve. Mivel a tanulási eredmények arra vonatkoznak, hogy az egyén mit képes megcsinálni, elvégezni a tanulási folyamat végére, a tanulási eredményeket minden esetben aktív, cselekvést jelentő igékkel kell leírni (8. táblázat). Nem minden ige alkalmas tanulási eredmények leírására, mivel nem elég világosak, vagy nem értelmezhetőek, vagy nem kapcsolódnak a tanulási folyamathoz, illetve nem a tanulási folyamat eredményei (például: tapasztalatot gyűjt, egyre jobban ismeri stb.).

ROSSZ PÉLDA

(mert hiányzik az ige):

Az ápolási tevékenységekhez tartozó dokumentációk ismerete

JÓ PÉLDA

(mert aktív, cselekvést jelentő igét tartalmaz és meghatározza a témakört is):

Ismeri az ápolási tevékenységhez tartozó dokumentációt, annak tartalmát, előírásait, adatvédelmi szabályokat. (ápolási asszisztens, tudás kategória)

8. táblázat: Példák az egyes deskriptorokhoz alkalmazható igékre

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeret jellegű elemek, egy munkaterülethez kapcsolódó tények, elvek, elméletek összessége, jellemzően a szakmai ismeretek birtoklása tartozik ide.	A tudás alkalmazásának és a know-how használatának képessége feladatok elvégzése és problémamegoldás céljából; cselekvő szintű tudások, jellemzően a szakmai készségek, de a kezűgyesség és a módszerek, anyagok, eszközök, felszerelések használata és annak módja is ide tartozik.	A szakmával, a munkával összefüggő felfogásbeli kérdések, a szakmai attitűdök, nézetek, viselkedési és magatartásformák, mint például: nyitott, kíváncsi, érdeklődő, hajlandó/kész valamire (pl. együttműködésre) stb.	Minden tevékenységet jellemez az, hogy egy adott személy milyen önállósággal, milyen mértékű (szakmai, erkölcsi, anyagi) felelősségvállalással tudja végrehajtani.

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
<p>Az alábbi igéket célszerű használni: A tanuló/képzésben résztvevő tudja, ismeri, érti, azonosítja, felismeri, felidézi, megnevezi, rendelkezik (pl. eszköztudással), megérti, elmondja stb.</p>	<p>Az OKJ-s követelménymodulokban szereplő társas kompetenciákon belül jellemzően a kommunikációs kompetenciák és a konfliktuskezelési kompetenciák; a módszerkompetenciákon belül jellemzően a problémamegoldás és a munkamódszer/munkastílus kompetenciái tartozhatnak ide.</p>	<p>Az OKJ-s követelménymodulokban szereplő társas kompetenciákon belül jellemzően az együttműködési kompetenciák; a személyes kompetenciákon belül jellemzően a jellemvonások tartozhatnak ide.</p>	<p>Az OKJ-s követelménymodulokban szereplő módszerkompetenciákon belül jellemzően a gondolkodási kompetenciák; a személyes kompetenciákon belül jellemzően a jellemvonások tartozhatnak ide.</p>
	<p>Az alábbi igéket célszerű használni: A tanuló/képzésben résztvevő összeállítja, bemutatja, kezeli, betartja, megtervezi, kialakítja, kiválasztja, alkalmazza, használja, megfogalmazza, feltárja, bekapcsolódik, továbbfejleszt, összehasonlítja, elmagyarázza, elkészíti, elemzi, működteti, előadja, szemléleti stb.</p>	<p>Az alábbi igéket és személyiségbeli jellemvonásokat célszerű használni: A tanuló/képzésben résztvevő belátja, befogadja, szem előtt tartja, igényli, elfogadja, kritikusan szemléli, magára nézve kötelezőnek fogadja el, törekszik, kész (pl. közös munkára, kompromisszumra), elfogadja (pl. a szakmaetikai elveket, vállalati kultúrát), vállalja, képviseli, empatikus, elkötelezett, nyitott (pl. új megoldásokra), érzékeny, kíváncsi, érdeklődik, jellemzővé válik stb.</p>	<p>Az alábbi igéket célszerű használni: A tanuló/képzésben résztvevő felelős/felügyeli önállóan, másokkal együttműködve, vezetői irányítással, szokásos időtartam alatt, segítséggel, útmutatással, képes az önellenőrzésre és a hibák önálló javítására, értéktételek megfogalmazására, döntéseket hozni, önálló javaslatokat megfogalmazni, önkontroll jellemzi az elvégzett munka értékelésében, felelősséget vállal saját munkájáért, kisebb/nagyobb csoport munkájáért, tudatosan végzi, végiggondolja, alkotó módon, kreatívan, új megoldásokat kezdeményez, vezetői, irányítja, korrigálja saját vagy mások hibáit stb.</p>
	<p>A képesség kategóriában gyakran látjuk a tanulási eredmények leírásában a „képes” kifejezést. Nem rossz megoldás, de inkább törekedjünk cselekvést jelentő, aktív igék használatára.</p>		<p>A döntési, vezetési, irányítási, ellenőrzési kompetenciák minden esetben a felelősség-autonómia kategóriába tartoznak.</p>

• **világos, egyértelmű megfogalmazás:** mivel a tanulási eredmények határozzák meg a tanulási folyamat egészét, alapvető követelmény, hogy a tanulási eredmények világosan, egyértelműen kerüljenek megfogalmazásra.

ROSSZ PÉLDA

(mert homályos, értelmezhetetlen megfogalmazás):

Bemutatja az egészségre nevelés paradigmaváltását és a sport kardiovaszkuláris rendszerre gyakorolt impulzusait.

JÓ PÉLDA

(mert a megfogalmazás világos és mindenki számára érthető):

Munkája során az edzéseken résztvevő sportolók valamint a szülők számára, továbbá szakmai fórumok, konferenciák alkalmával meggyőződéssel érvel és kiáll a rendszeres testedzés egészségre gyakorolt kedvező hatása mellett.
(sportedző, attitűd kategória)

• **a nem egyértelmű, általános meghatározások mellőzése:** a tanulási eredményeket röviden és pontosan kell meghatározni, a bonyolult mondatokat kerülni kell, célszerű a rövid, egymondatos megfogalmazás. Nem szabad túl általános és túl konkrét kifejezéseket alkalmazni, tiszta (egyszerű és egyértelmű) terminológiát kell használni.

ROSSZ PÉLDA

(mert túl általános):

Ismeri a hivatalos levelek és dokumentumok jellemzőit.

JÓ PÉLDA

(mert jól specifikált):

Ismeri a hivatalos levelek hagyományos és elektronikus dokumentumok iratkészítési szabályait, előírásait, jellegzetes formáit, az iratok rendszerezésének követelményeit, dokumentumkezelés folyamatát. (iskolatiszka, tudás kategória)

• **megfelelő kategória:** a tanulási eredmények megfelelő kategóriába kerüljenek besorolásra, ne legyen kategóriatévesztés, az adott kategóriához illeszkedő igét kell használni. Egy tanulási eredményben kategóriáját tekintve csak egyféle (egy mondatban egy ige legyen) és összetartozó tanulási eredmények szerepeljenek.

ROSSZ PÉLDA

(mert kategóriakeveredés van):

Ismeri a fizetési módokat és tudja alkalmazni az irodatechnikai eszközöket.

JÓ PÉLDA

(tudás kategória):

Ismeri a szálloda értékesítő tevékenységéhez szükséges iroda-technikai eszközöket, gépeket, azok használati és kezelési módját.

(képesség kategória):

Vezeti a vendég számláját, kedvezményeket számol, alkalmazza a különféle fizetési módokat. (szállodai recepció)

• **leírás folyószöveggént vagy mátrixként:** döntés kérdése, hogy a tanulási eredmények folyószöveggént vagy mátrixban (deskriptorok szerinti táblázatos formában) legyenek leírva. Nem az egyedüli üdvöztető megoldás a tudás, képesség, attitűd és felelősség-autonómia kategóriák mátrixának alkalmazása. Ez a fajta felosztás kissé mesterséges lehet, és az eddigi tapasztalatok alapján a felelősség-autonómia kategóriában ugyanaz a tanulási eredmény szerepel, mint a képesség kategóriában, kiegészítve azzal, hogy önállóan vagy felelősséggel végzi az egyén a munkáját. Ezért ez a kategória funkcióját vesztheti. A tudás, képesség, attitűd és felelősség-autonómia kategóriák alkalmazásának, ha nem is az egyetlen, de legfőbb indoka, hogy az MKKR ezen kategóriák mentén került kialakításra. A mátrix leírás átláthatóbbá teszi a tanulási eredményeket és jobban követhető a horizontális koherencia. A deskriptorokként történő leírás a tanítás folyamatára nincs meghatározó jelentőséggel.

A módszerek kiválasztására és alkalmazására azonban jelentős hatással lehet. A tudáselemek a tanár aktivitására épülő előadó központú, direkt tudásátadási módszerekkel (előadás, konzultáció, magyarázat) elsajátíthatóak. A képességelemek kooperatív, a tanár és tanuló kooperációjára épülő módszerekkel (tréning, szerepjáték, szituáció, esettanulmány, vita stb.) fejleszthetőek. A felelősség és autonómia elemek jellemzően indirekt módon, a résztvevő központú módszerek alkalmazásával fejleszthetőek, mint pl.: egyéni feladatmegoldás, projektmunka stb. Ezek a módszerek a tanuló aktivitására épülnek, a tanuló folyamatos visszacsatolást kap a teljesítményére vonatkozóan, de nem csak a tanár értékeli, hanem a tanuló is reflektál saját teljesítményére, és visszajelzést kap a tanulóársaktól és az oktatótól is. Az attitűdök fejlesztése sem direkt módon és direkt módszerekkel érhető el. Az attitűdök alakítása egyébként is a legnehezebb, főleg felnőtt csoportoknál, hiszen a felnőtteknek már kialakult személyiségük, értékrendjük, rögzült beidegződéseik vannak, amelyeket nehéz áthangszerelni. Az oktatónak minden esetben feladata az adott szakma kultúrájának, etikájának a közvetítése is.

A képző intézmény rejtett tanterve és az oktató magatartása, viselkedése, megnyilvánulása, kommunikációja és hogy ezáltal milyen légkört teremt az oktatáshoz, alakíthatja az attitűdöket. Ha a tudás, képesség, attitűd és felelősség-autonómia kategóriákat alkalmazzuk a tanulási eredmény leírására, akkor sem kell feltétlenül betartani a sorrendet, bármelyik kategóriát meghatározhatjuk elsőként, célszerű a legjellemzőbbel kezdeni.

FELADAT!

Miután részletesen áttekintettük, hogy milyen tartalmi és formai szempontokat érdemes figyelembe venni a tanulási eredmények megfogalmazásakor, ellenőrizzük tudásunkat az alábbi feladat segítségével. A 9. táblázatban a vasúti figyelőőr³² szakmai végzettség tanulási eredményeit látja. Kérem, tanulmányozza át a tanulási eredményeket és jegyezze fel, hogy mely tanulási eredmények felelnek meg az előzőekben tárgyalt szempontoknak és mely tanulási eredmények nem felelnek meg a tanulási eredményekkel szembeni követelményeknek! Ha nem megfelelő tanulási eredményeket talál, fogalmazza meg azt is, hogy miért nem jók az adott tanulási eredmények és hogyan lehetne jobban, pontosabban megfogalmazni?

9. táblázat: Vasúti figyelőőr szakmai végzettség tanulási eredményei

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a vasúti pálya szelvényezését, az úrszelvény, az elsodrési határ és az általános fékúttávolság fogalmát.	Képes tájékozódni a vasúti munkaterületen.	Belátja a vasúti pálya mentén való közlekedés veszélyességét.	Képes a vasúti munkaterületen önállóan mozogni.
Rendelkezik a vasúti pályán végzett munkákra és azok körülményeire (napszak, időjárás) vonatkozó alapismeretekkel.	Képes az egyes vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkafolyamatok és a nehezítő körülmények valamint az ezekből származó lehetséges következmények felismerésére.	Kitartóan látja el a feladatát.	Kedvezőtlen körülmények esetén fokozott figyelemmel rendelkezik.
Ismeri a vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapatot munkavégzés közben érő veszélyforrásokat, megelőző intézkedéseket	Képes a veszélyek felismerésére, és a vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat védelme érdekében lévő intézkedések elvégzésére.	Felismeri a balesetmegelőzés fontosságát.	Felelőssége teljes tudatában végzi a munkáját.

³² A vasúti figyelőőr szakmai programkövetelménye elérhető az MKIK honlapján: <https://szpk.mkik.hu/frontend/index.php?module=programkovetelmeny&type=modify&sub=megtekint&mid=4&id=1545>

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a tevékenységére vonatkozó vasúti forgalmi és jelzési szabályokat.	Megfelelő jelzéseket képes a vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat figyelmeztetésére adni.	A vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat biztonságát mindig szem előtt tartja.	Önállóan gyors döntést hoz a vasúti jelzés adásról.

Feljegyzéseim:

Ha Ön az alábbiakhoz hasonló megállapításokat tett, akkor Ön birtokolja a tanulási eredmények megfogalmazásának módszertani ismereteit.

- **A tudáselemek** jól megfogalmazottak, konkrétak, megfelelően részletezettek, egyértelműek, mérhetőek.

- **A képességelemekről** már nem mondható el ugyanez. A „*képes tájékozódni a munkaterületen*” nem egyértelmű (a megfogalmazás semmilyen információ-tartalmat nem hordoz), nem határozza meg sem a munkavégzés (cselekvés) tárgyát/témakörét (miről tájékozódik), sem a kontextusát (mikor, milyen helyzetben, milyen céllal stb. tájékozódik). Tipikus hiba, hogy a képes kifejezés használatával nem képességet, hanem tudáselemet határozunk meg. Ezért indokolt a képes szót (amely a mondatban betöltheti az állítmány szerepét ugyanakkor nem cselekvést kifejező szó) elhagyni és helyette cselekvést jelentő igét használni. Ekkor rögtön kiderül az esetleges kategóriatévesztés is. A „*képes az egyes vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkafolyamatok és a nehezítő körülmények valamint az ezekből származó lehetséges következmények felismerésére*” képességelem konkrét, tartalmazza a témakört és a kontextust is, ugyanakkor kategóriatévesztés történt, mivel a *felismeri* kognitív tudáselem és a tudás kategóriájába tartozik: Pl. ismeri az egyes vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkafolyamatokat nehezítő körülményeket, és az ezekből származó lehetséges következményeket.

A képesség kategóriába mindig gyakorlati alkalmazás, konkrét tevékenység-végzés kerüljön. A konkrét példához kapcsolódóan a képesség kategóriában annak kellene kifejeződnie, hogy pl. intézkedéseket tesz a megelőzésre vagy elhárításra, vagy az esetleges következmények mérlegelése alapján mit cselekszik, dönt stb.

A *„képes a veszélyek felismerésére, és a vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat védelme érdekében lévő intézkedések elvégzésére”* képességelem egy mondatban tartalmaz tudáselemet is (felismeri a veszélyeket) és képességelemet is (a vasúti pályaépítő, illetve karbantartó munkáscsapat védelme érdekében intézkedik). Ugyanakkor nem derül ki, hogy mit, hogyan, milyen kontextusban intézkedik.

Nem került meghatározásra a kompetenciaszint sem, nevezetesen, hogy milyen autonómia szinten végzi a tevékenységét: önállóan intézkedik, cselekszik vagy együttműködve valakivel, vagy a felettese ellenőrzése mellett, vagy beszámol a felmerülő vészhelyekről a felettesének és az ő szakmai utasítása alapján cselekszik stb.

A *„megfelelő jelzéseket képes a vasúti pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat figyelmeztetésére adni”* képességelem nyelvtanilag is problémás. Feltételezhetően arról van szó, hogy a vasúti figyelőőr a pályaépítő illetve karbantartó munkáscsapat részére megfelelő jelzéseket ad annak érdekében, hogy figyelmeztesse őket bizonyos veszélyekre. Ebben az esetben így lehet megfogalmazni: a pályaépítő, illetve karbantartó

- Az **attitűdelemek** sem tökéletesek. A *„belátja a vasúti pálya mentén való közlekedés veszélyességét”*, inkább tudáselem: ismeri a vasúti pálya mentén való közlekedés veszélyeit. A *„kitartóan látja el feladatát”* sem szakmaspecifikus, sem általános kompetenciát nem ír le, a kitartás egy jellemvonás.

A *„felismeri a baleset-megelőzés fontosságát”* vagy tudás vagy autonómia, felelősség elem lehet. Pl. ismeri a munkaterületére munka- és balesetvédelmi előírásokat (tudás kategória) vagy betartja és a karbantartókkal is betartatja a munkaterületre vonatkozó munka- és balesetvédelmi előírásokat (autonómia-felelősség kategória).

- Az **autonómia-felelősség** kategóriában szereplő *„képes a vasúti munkaterületen önállóan mozogni”* megfogalmazás valószínűleg a képzés kidolgozójának nem az eredeti szándékát tükrözi.

A *„kedvezőtlen körülmények esetén fokozott figyelemmel rendelkezik”* helyett jobb, ha cselekvést fogalmazunk meg: kedvezőtlen körülmények esetén fokozott figyelemmel végzi munkáját. A *„felelőssége teljes tudatában végzi a munkáját”* nagyon általános megfogalmazás, érdemes specifikálni, hogy milyen tevékenységekért, tárgyakért, emberekért stb. tartozik szakmai és/vagy pl. anyagi felelősséggel. Az *„önállóan gyors döntés hoz a vasúti jelzésadásról”* jó megfogalmazás, kijelöli a munkavégzés autonómiájának szintjét és a döntéshozás pedig önmagában is felelősséget jelent.

Gyakorlásképpen érdemes újra átnézni és a fenti szempontok szerint elemezni a korábban (1-6. számú táblázatokban) bemutatott tanulási eredményleírásokat.

5.2. Tipikus hibák a tanulási eredmények megfogalmazásakor

Az eddigi tapasztalatok alapján összegezhetjük a tanulási eredmények megfogalmazásával kapcsolatos tipikus hibákat, melyeket kis odafigyeléssel elkerülhetünk. A legjellemzőbb hiányosságok: a cselekvést jelentő ige hiánya, a tanulási eredmények tartalmi kidolgozatlansága (alulspecifikáltsága) és a kategóriatévesztés.

• Formai hibák

A formai hibák jellemzően a cselekvést jelentő ige hiányát, valamint több különböző tanulási eredmény egy mondatban történő megfogalmazását jelenti.

Ige hiánya:

ROSSZ PÉLDA

(képesség kategória):

Megfelelő technológia alkalmazásával műszerek, eszközök tisztítása, fertőtlenítése.

Ez a megfogalmazás nem cselekvő szintű leírás, nem tartalmaz cselekvő igét.

JÓ PÉLDA

(képesség kategória):

Megfelelő technológia alkalmazásával műszereket, eszközöket tisztít, fertőtlenít.

ROSSZ PÉLDA

(attitűd kategória):

Szabálykövető

A szabálykövető egy jellemvonás és nem cselekvés.

Ez a megfogalmazás egyben alulspecifikált is, mert nem tudjuk, hogy milyen helyzetekben, miben szabálykövető, ezáltal mérhetetlen.

JÓ PÉLDA

(attitűd kategória):

Magára nézve kötelezőnek tartja a jogszabályi előírások betartását.

Több különböző tanulási eredmény kategória egy mondatban:

ROSSZ PÉLDA

Tudás:

Ismeri és el tudja végezni az épületgépészeti csőhálózatok, vezetékek szerelését, javítását, karbantartását.

JÓ PÉLDA

Tudás:

Ismeri a hegesztett, forrasztott, préskötést és egyéb különféle kötésmódok készítésének technológiáját, berendezéseit.

Képesség:

A megfelelő technika és szerszámok alkalmazásával elvégzi az épületgépészeti csőhálózatok, vezetékek szerelését, javítását, karbantartását.

• Tartalmi alulspecifikáltság

ROSSZ PÉLDA

Tudás:

Ismeri az élelmiszerek élettani szerepét.

Ez a leírás nyelvtani szerkezetét tekintve megfelel ugyan, de tartalmában nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, alulspecifikált és egyben túl általános.

Nem egyértelmű és nem mérhető, mert nem tartalmazza a tudás kiterjedését és mélységét, azaz nincs utalás az élelmiszerek körére és arra, hogy milyen mélységben kell ismerni azokat. Ezért ez a tanulási eredmény nem mérhető, nem lehet értékelési kritériumokat hozzárendelni.

JÓ PÉLDA

Tudás:

Részletesen ismeri az alapvető élelmiszerek élettani szerepét és felhasználási lehetőségeit.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek.

Meghatározza a szükséges tudás körét és mértékét, ezáltal teljesülése mérhető.

 TIPP! A tudás leírásánál figyeljünk oda arra, hogy az elég specifikált legyen. A tud, ismer stb. igék alkalmazása önmagában nem szolgál elég információval a tudás mélységére, szervezettségére és kiterjedésére vonatkozóan. Az alsóbb szinteken az általános műveltséghez tartozó ismeretek a jellemzőek, a magasabb szinteken a szakmaspecifikus ismeretek dominálnak. A magasabb szintű tudást egyre inkább az elvontabb, absztrakt ismeretek jellemzik, melynek következtében az egyén képes az önállógondolkodásra, önálló tevékenységekre.

ROSSZ PÉLDA

Képesség:

Össze tudja állítani a menüsort.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek.

Rossz az ige, nincs utalás az ételsor jellegére, az összeállítás körülményeire. Ez a tanulási eredmény alulspecifikált, nem mérhető.

JÓ PÉLDA

Képesség:

Összeállítja az adott alkalomra szóló ételsort a szakmai elvárásoknak megfelelően.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Aktív igét tartalmaz (összeállítja), tartalmazza a tanulási eredmény témakörét (ételsor), az elérendő szintet (szakmai elvárásoknak megfelelően) és a kontextusát (adott alkalomra szóló). Az adott alkalom az értékelés során konkretizálható, a szakmai elvárások rögzítettek.

 TIPP! A képesség (motoros készséges, terület-általános és terület-specifikus képességek) leírásánál ne alkalmazzunk olyan igéket, amelyek a tudás kategóriájára utalnak. Tipikus hiba, hogy a képes fogalom használatával nem képességet, hanem tudáselemet határozunk meg. Ezért indokolt a képes szót (amely a mondatban betöltheti az állítmány szerepét ugyanakkor nem cselekvést kifejező szó) elhagyni és helyette cselekvést jelentő igét használni. Ekkor rögtön kiderül az esetleges kategóriatévesztés is. A képesség kategóriába mindig gyakorlati alkalmazás, konkrét tevékenységvégzés kerüljön. Az alacsonyabb szinteken a begyakorlott rutintevékenységek, a magasabb szinteken egyre inkább a képességek területén az önálló feladatmegoldás, a kreativitás megjelenése a jellemző. A magasabb szintű tudás területén jellemző absztrakció birtoklása miatt képes ismereteit új helyzetekben alkalmazni, meglátja a valóság elemei közötti összefüggéseket.

ROSSZ PÉLDA

Attitűd:

Kompromisszumkészséggel rendelkezik.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, egy készséget fogalmaz meg, általános leírással, kontextus nélkül.

JÓ PÉLDA

Attitűd:

A kölcsönös engedményeken alapuló, kompromisszumos megoldás megtalálására törekszik.

Ez a leírás megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, szituációs feladat, szerepjáték során megfigyelhető.

TIPPI! Az attitűd (kedvező, kedvezőtlen megítélés, vélekedések, nézetek, szándékok, törekvések) leírása talán a legnehezebb, ügyeljünk rá, hogy ne általános, hanem specifikus leírást alkalmazzunk. Az attitűdnek az alacsonyabb szinteken az affektív (érzelmi), magasabb szinten a gondolati, majd viselkedésbeli eleme dominál. Az alacsonyabb szinteken fontos, hogy kedvelje azt, amit csinál, kialakuljon a személyes kötődés.

ROSSZ PÉLDA

Autonómia-felelősség:

Feladataiban önállóan hoz döntést. Munkájáért felelősséget vállal.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, nem konkrét, nem kontextusba helyezett, nem mérhető, mert nem határozza meg konkrétan, hogy hol, mikor, milyen körülmények között hoz döntést és konkrétan miért vállal felelősséget.

JÓ PÉLDA

Autonómia-felelősség:

Üzletvezetési feladataiban a jogszabályok betartásával és a szakmai elvek figyelembevételével önállóan hoz döntést.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, szituációs feladattal, esettanulmánnyal jól mérhető.

TIPPI! Az önállóság és felelősségvállalás elem a képesség mellett a leginkább specifikálható, ugyanakkor természeténél fogva hajlamosít túl általános megfogalmazásokra, amelyek így nem kellőképp szakma/szakterület specifikusak. Ezért a leírásnál törekedjünk rá, hogy kellően szakmai legyen ennek az elemnek a megformálása. Az autonómia a szintek növekedésével egyre nagyobb szerepet játszik, az alacsonyabb szinteken viszont szüksége van a mintára, azt követi.

• Kategória-tévesztés

ROSSZ PÉLDA

Attitűd:

Ismeri szakmája etikai szabályait.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Ismeretelemet fogalmaz meg és nem attitűdelemet, illetve az, hogy valaki ismer valamit, még nem jelenti az azzal való azonosulást.

Tudás:

Ellenőrzi a csőkötések tömörségét.

Ez a tanulási eredmény egyértelműen a képesség kategóriájába tartozik.

Képesség:

Ismeri a betegjogokat és az egészségügyi etikai szabályokat.

Ez a tanulási eredmény egyértelműen a tudás kategóriájába tartozik.

JÓ PÉLDA

Attitűd:

Magára nézve kötelezőnek tartja a vendéglátós szakmai etikai kódex előírásait.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek.

Kifejezi az elköteleződést, szituációs gyakorlattal, esettanulmánnyal jól mérhetőek.

5.3. Foglalkozás II. modul tanulási eredmény leírása

Végül álljon itt egy lehetséges megoldás arra vonatkozóan, hogyan lehet leírni egy OKJ-s modul követelményeit tanulási eredményekben. A szakképesítések közös modulja, a Foglalkoztatás II. megnevezésű, 11499-12 azonosító számú szakmai követelménymodul SZVK szerinti tartalma az alábbi:

Feladatprofil:

- Munkaviszonyt létesít
- Alkalmazza a munkaerő-piaci technikákat
- Feltérképezi a karrierlehetőségeket
- Vállalkozást hoz létre és működtet
- Motivációs levelet és önéletrajzot készít
- Diákmunkát végez

Tulajdonságprofil / Szakmai kompetenciák / Szakmai ismeretek:

- Munkavállaló jogai, munkavállaló kötelezettségei, munkavállaló felelőssége
- Munkajogi alapok, foglalkoztatási formák
- Speciális jogviszonyok (önkéntes munka, diákmunka)
- Álláskeresési módszerek
- Vállalkozások létrehozása és működtetése
- Munkaügyi szervezetek
- Munkavállaláshoz szükséges iratok
- Munkaviszony létrejötte
- A munkaviszony adózási, biztosítási, egészség- és nyugdíjbiztosítási összefüggései
- A munkánélküli (álláskereső) jogai, kötelezettségei és lehetőségei
- A munkaerőpiac sajátosságai (állásbörzék és pályaválasztási tanácsadás)

Szakmai készségek:

- Köznyelvi olvasott szöveg megértése
- Köznyelvi szöveg fogalmazása írásban
- Elemi szintű számítógéphasználat
- Információforrások kezelése
- Köznyelvi beszédképesség

Személyes kompetenciák:

- Önfejlesztés
- Szervezőképesség

Társas kompetenciák:

- Kapcsolatteremtő készség
- Határozottság

Módszerkompetenciák:

- Logikus gondolkodás
- Információgyűjtés

Jelenleg a legtöbb SZVK nem alkalmas a tanulási eredmény alapú átíráásra, mert a követelmények sok esetben nem tartalmaznak olyan releváns információkat, amelyek lehetővé tennék, hogy mindegyik deskriptorhoz lehessen tanulási eredményeket találni, illetve a legtöbb esetben nem határozható meg az adott ismeret, képesség szintje, mélysége, kiterjedtsége és ezért torz, nem valós leírásokat eredményezne. Így van ez a Foglalkoztatás II. modul esetében is. Világosan látszik, hogy a feladat-profilban szereplő tevékenységek nem feleltethetők meg tanulási eredményeknek. És ennek nem szemantikai okai vannak. Nem derül ki, hogy a modul eredményes elvégzésével a képzésben résztvevőnek mit kell tudnia, mire kell képesnek lennie, milyen feladatokat, tevékenységeket kell tudnia ellátni és azokat milyen felelősség és autonómia szinten.

A kompetencia-csoportokhoz rendelt kompetenciák nem tartalmaznak konkrét információkat a tanár számára az adott ismeretanyag kiterjedtségére, mélységére vonatkozóan, és nem teszik lehetővé a kompetenciák birtoklásának objektív mérését és értékelését. A *„vállalkozások létrehozása és működtetése”* szakmai ismeretből nem derül ki, hogy mi az elvárás az egyénnel szemben. Milyen típusú vállalkozásokról van szó? Milyen szintű ismeretekkel kell rendelkeznie a vállalkozásokról? Fel kell sorolnia a vállalkozási formákat? Ismernie kell azok jellemzőit? Ha igen, milyen részletezettséggel? A működtetés mit jelent? Nyilvánvaló, hogy ennek a modulnak a során nem lehet olyan képességeket fejleszteni, hogy a fiatal önállóan hozzon létre és működtessen egy vállalkozást. De akkor mit és milyen mélységben kell tanítani és számon kérni?

A *„munkaügyi szervezetek”* ismeretelemnél hasonló kérdések merülnek fel: mit és milyen szinten kell tudnia a tanulónak? A *„munkavállaláshoz szükséges iratok”* már jobban értelmezhető, de itt sem derül ki, hogy ezeket az iratokat fel kell ismernie, fel kell sorolnia a tanulónak, vagy ki kell töltenie stb. Az értékelési kritériumok specifikálhatnák a tanulási eredményt. De a modulzáró vizsga feladataira vonatkozóan nincs iránymutatás, az SZVK csak a vizsgatevékenységet határozza meg (jelen esetben írásbeli), így a képző intézmény úgy állítja össze a vizsgafeladatokat, ahogyan jónak látja. A feladatprofil elemei elsősorban a képességelemek meghatározásához jelenthet kiindulópontot. Láthatjuk tehát, hogy a követelménymodul tartalma alapján nem lehet megfelelő tanulási eredményeket írni. Ezért mindig szükséges azoknak a munkafolyamatoknak a gyakorlati ismerete, amely elvégzésére jogosít az adott modul teljesítése.

Ha a feladat- és a tulajdonságprofil nem adnak elegendő információt a tanulási eredmények megfogalmazásához (és ez szinte mindig így van), akkor gondoljuk át a munkatevékenységet, tájékozódjunk más forrásból (konzultáljunk gyakorlati szakemberrel, nézzünk át munkaköri leírást, álláshirdetést, Europass bizonyítvány kiegészítőt stb.) és egészítsük ki, illetve pótoljuk a hiányozó információkat.

Végig kell tehát gondolni, hogy melyek és milyen komplexek azok a tudás- és képességelemek, amelyekre a képzésben résztvevőknek szükségük van a valós életben, illetve milyen kontextusban és milyen autonómia és felelősség szinten kell alkalmazniuk a tudáselemeket.

A feladatprofil alapján először a képességelemeket érdemes megfogalmazni, és ahhoz képest célszerű meghatározni a másik három deskriptort. A modulban megfogalmazott kompetenciák tehát pontosításra, kiegészítésre szorulnak, és az egyes kompetenciákat kontextusba kell helyezni. A tanulási eredmények kialakításakor figyelembe kell venni azt is, hogy azokat adott időtartam és a rendelkezésre álló erőforrások mellett el lehessen érni, és minden olyan tanulási eredményt tartalmazzon, amely az adott modul megszerzéséhez szükséges. A Foglalkoztatás II modul óraszama a jelenleg hatályos jogszabályok alapján iskolarendszerű képzésben 16 óra, iskolarendszeren kívüli képzésben 15 óra.

FELADAT! Az előzőekben leírt szempontokat és a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeket figyelembe véve gondolja át, hogyan írná le a Foglalkoztatás II. modul tanulási eredményeit úgy, hogy az egyértelmű követelményeket jelentsen a tanuló és a tanár számára, valamint hatékonyan segítse a tanítási folyamat megszervezését és az objektív értékelést.

Mi így gondolkodtunk. A modulleírásban szereplő kompetenciákat konkretizáltuk, szükség szerint kiegészítettük, pontosítottuk, kontextusba helyeztük, mérhetővé tettük. A megfogalmazásoknál figyelembe vettük a jelen útmutatóban tárgyalt szempontokat. A tanulási eredmény leírás a modul tartalma alapján került kialakításra, de a modul tanulási eredmény alapú leírásában a képzésben résztvevővel szemben támasztott tartalmi elvárásokat rögzítettük. A tanulási eredményekkel azokat a követelményeket határoztuk meg, amelyeket a képzés végére a képzésben résztvevőnek optimális esetben el kell érnie, és amely tanulási eredmények alapján a képzésben résztvevő jogosult a modulzáró igazolás megszerzésére. A szakmai követelményeket a tudás + képesség + attitűd + felelősség/autonómia kontextusában határoztuk meg. A modul követelményeinek tanulási eredmény alapú leírásának egy lehetséges „megoldását” tartalmazza a 10. táblázat.

10. táblázat: Foglalkoztatás II. 11499-12 követelménymodul tanulási eredmény alapú leírása

Modul megnevezés és azonosító száma: Foglalkoztatás II., 11499-12

A modul célja: A tanuló ismerje az önéletrajz és a motivációs levél tartalmi és formai követelményeit, az álláskeresés módszereit és technikáit, a munkaerőpiac sajátosságait, a munkavállaláshoz, munkaviszony létesítéséhez szükséges alapismereteket és képes legyen ezen ismeretek gyakorlati, mindennapi tevékenysége során történő alkalmazására.

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri az Europass önéletrajz és a motivációs levél tartalmi és formai követelményeit.	A tartalmi és formai követelményeknek megfelelő europass önéletrajzot és motivációs levelet készít.	Önismerte alapján törekszik kompetenciáinak reális megfogalmazására, erősségeinek hangsúlyozására	Önállóan készíti Europass önéletrajzot és motivációs levelet úgy, hogy abban az adott állás szempontjából releváns információk szerepeljenek.
Ismeri az állásinterjú típusait, menetét, a felmerülő kérdések körét	Az adott állásnak megfelelően felkészül és meggyőzően szerepel az állásinterjún.	Megjelenésében igényes, viselkedésében visszafogott	A tárgyhoz tartozó, adekvát kérdéseket tesz fel az állásinterjún
Ismeri az álláskeresési módszereket és jól tájékozódik az álláskeresést segítő források és szervezetek rendszerében	Hatékonyan alkalmazza az internetes álláskereső portálokat, a munkaügyi szervezetek támogató szolgáltatásait, használja kapcsolati tőkéjét.	Nyitott az új álláskeresési módszerek alkalmazására	Megtalálja a kompetenciának megfelelő állásokat, döntést hoz azok megpályázásáról.
Ismeri a munkajogi alapfogalmakat és a Munka Törvénykönyv munkaviszony (foglalkoztatási formák, speciális jogviszonyok) létesítésére, a munkavállaló jogaira és kötelezettségeire vonatkozó részeit.	Megérti és elemzi a munkaszerződés tartalmi elemeit, munkaviszony létesítésekor érvényesíti munkavállalói jogait.	Elkötelezett a szabályos foglalkoztatás mellett, igyekszik elkerülni a munkaügyi szabálytalanságokat.	Megítéli egy adott munkaszerződésben a saját magára vonatkozó kötelezettségeket, szükség esetén adekvát kérdéseket tesz fel a munkaadónak, önálló döntést hoz az aláírásról vagy elutasításról.
Tisztában van a munkaadó és a munkavállaló adózási és járulékfizetési kötelezettségeivel	Használja az ügyfélkapu szolgáltatásait	Törekszik a saját munkabérét érintő változások nyomon követésére.	A bérjegyzék és az ügyfélkapu segítségével ellenőrzi az adó és járulékfizetési kötelezettséget

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a munkaerő-piac alapfogalmait és alapvető sajátosságait.	Nyomon követi a munkaerőpiac aktuális információit és értelmezi a számára fontos munkaerő-piaci jellemzőket.	Képes kritikusan is szemlélni és használni a különböző forrásokból származó munkaerő-piaci információkat.	Döntést hoz a munkaerő-piaci információk felhasználásáról, bővítéséről vagy elvetéséről.
Ismeri a munkanélküliség alapfogalmait, a munkanélküli személy jogait, kötelezettségeit és lehetőségeit, a munkaügyi szervezetrendszert, az álláskeresői ellátások fajtáit.	Munkanélkülivé válás esetén a megfelelő munkaügyi szervezethez fordul és tájékozódik a munkalehetőségekről, az álláskeresői ellátásokról, foglalkoztatást helyettesítő támogatásokról	Tudatosítja kompetenciáit és az álláskeresőnél előnyös társas és személyes kompetenciáit. Reális önismerttel rendelkezik és igénye van a folyamatos fejlődésre.	Önállóan intézi a munkanélküliséggel összefüggő ügyeit, lépéseket tesz helyzetének hatékony megoldására.
Ismeri az ágazódó szervezetek jellemzőit, az egyéni és társas vállalkozások formáit, a vállalkozások alapításával, működtetésével, megszüntetésével kapcsolatos szakmai és jogi alapismereteket.	Értelmezi a társasági szerződéshez szükséges tartalmi elemeket, elemzi a különböző társasági formák előnyeit és hátrányait.	Az érdeklődésének megfelelő szakterület, a végzett szakma iránt elkötelezett.	Megítéli, hogy vállalkozási ötletének megvalósítására melyik társasági forma a legalkalmasabb.

FELADAT! Kérjük, hasonlítsa össze a Foglalkoztatás II. követelménymodul leírását és a modul követelményeinek tanulási eredmény alapú leírását!

Kérjük, gondolja át és válaszolja meg a következő kérdéseket:

- A tanulási eredmény alapú leírás átgondoltabbá, strukturáltabbá, egyértelműbbé tette a követelmények meghatározását, mint a követelménymodul kompetencia alapú leírása?
- A tanulási eredmény alapú leírás konkrétabb, pontosabb és világosabb információt hordoz a tanuló és tanár számára, mint a követelménymodul kompetencia alapú leírása?
- A tanulási eredmény alapú leírás segíti a tanítási folyamat (tartalom, módszerek, tanulástámogatás) megtervezését és megvalósítását?
- A tanulási eredmény alapú leírás segíti a követelmények teljesítésének valós és hatékony mérésére szolgáló értékelési rendszer kidolgozását?
- A tanulási eredmény alapú követelmények esetében könnyebb a mérés-értékelési kritériumok meghatározása?
- Hatással van a tanulási eredmény alapú megközelítés a képzési program fejlesztésre abban az értelemben, hogy átgondoltabban és célzottan „kénytelen” tervezni a programalkotó, így elkerülhető az azonosíthatatlan és mérhetetlen követelmények, kompetenciák meghatározása?

5.4. Az Ön tanulási eredményei

Amennyiben Ön áttanulmányozta, feldolgozta a jelen útmutató anyagát, átgondolta a példákat és további munkáját tanulási eredmény alapú szemléletben a tanulási eredmények alkalmazásával végzi, akkor Ön az alábbi tanulási eredményeket birtokolja.

11. táblázat: Jelen útmutató feldolgozásának elvárt tanulási eredményei

Tudás	Képesség	Attitűd	Felelősség, autonómia
Ismeri a tanulási eredmények fogalmát, az MKKR által meghatározott deskriptor kategóriákat.	Megkülönbözteti a tanulási eredmény leírásokat más szakmai megfogalmazástól, tartalomtól.	Igénye van a folyamatos önfejlesztésre, elhivatott az új képzésfejlesztési megoldások keresésére.	Mások számára elmagyarázza a tanulási eredmény megközelítés lényegét.
Ismeri a tanulási eredmények meghatározásának módszertanát, a tanulási eredmények megfogalmazásával szemben támasztott tartalmi és formai követelményeket.	A szakmai, tartalmi és formai követelményeknek megfelelő tanulási eredményeket ír.	A tanulási eredmények alkalmazásában a képzés- és minőségfejlesztési lehetőségeket látja.	
Megérti a tanulási eredmények alkalmazásának előnyeit és felhasználási lehetőségeit a szak- és felnőttképzésben.	Saját szakterületéhez tartozó képzések követelményeit mérhető és értékelhető tanulási eredményekben fogalmazza meg.	Nyitott a tanulási eredmény alapú gondolkodásra és a munkája során történő alkalmazására.	Önállóan dönt oktatási tevékenységében a tanulási eredmények alkalmazásáról és meghatározásáról.

BEFEJEZÉS

A tanulási eredmények használata mára világszerte elterjedt nemcsak az oktatási alágazatokban, hanem más szektorok képzéseinek definiálásakor, a kimeneti követelménystandardok meghatározásakor. Az a nézőpontváltás, amely a bemeneti vagy éppen a folyamatra irányuló korábbi szabályozásokhoz képest a kimeneti szabályozást jelenti, jelentős elmozdulás a képesítésekről, azok minőségéről, a képesítéshez vezető tanulási és tanítási, tanulás-támogatási folyamatokról való gondolkodásban. Hiába írunk azonban kiváló tanulási eredményeket, ha nem változik a módszertani kultúránk, az értékelés formális marad, és szubjektív elemeket tartalmaz, ha a tanítási folyamat megtervezésekor nem a munka-feladatokból indulunk ki, ha nem vesszük tudomásul, hogy megváltozott az oktatás társadalmi, gazdasági és nemzetközi környezete, és ehhez nekünk is alkalmazkodni kell, különben jelentős versenyhátrányba kerülünk.

Ha valóban minőségfejlesztő hatást kívánunk elérni, akkor az egy olyan nagyszabású, átgondolt és jól megtervezett fejlesztési folyamatot kell végrehajtani, amely **szinergikusan kezeli a szak- és felnőttképzési rendszer fejlesztését, az MKKR fejlesztést, a nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények hitelesítését, és az önálló, független vizsgáztatási rendszer kiépítését.**

A felsorolt rendszerelemek céljaikat és funkciójukat tekintve egy irányba mutatnak, és mindegyiknek alapkövetelménye, hogy a képesítés megszerzését szabályozó dokumentumok és az arra épülő képzési programok tanulási eredmény alapúak legyenek. Az MKKR fejlesztés legnagyobb eredménye, hogy bevezette a tanulási eredmény fogalmát és alkalmazása megkönnyíti a tanulási eredmények használatának implementációját.

Az MKKR azonban csak akkor fogja betölteni funkcióját, ha a tanulási eredményekben való gondolkodást minden érintett szereplő megismeri és alkalmazza a hazai oktatás és képzés minden szintjén. Miután megszilárdult a „közös nyelv”, vagyis az érintettek értik a lényegét, lehetőségeit és alkalmazni is képesek, utána fog az MKKR ténylegesen működni és fogja elősegíteni a nem formális környezetben szerzett tanulási eredmények hitelesítési eljárásainak kidolgozását és működtetését.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1.** CEDEFOP (2008): Terminology of European education and training policy. A selection of 100 key terms. Publications office of the European Union, Luxembourg. http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/4064_EN.PDF
- 2.** Educational Authority National Coordination Point (2015): Referencing and Self-certification Report of the Hungarian Qualifications Framework to the EQF and to the QF-EHEA. Budapest, Educational Authority National Coordination Point
- 3.** Európai Parlament és Tanács (2008): Ajánlás (2008. április 23.) az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról (2008/C 111/01) http://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/journal_hu.pdf
- 4.** European Union (2011): Using Learning Outcomes. European Qualifications Framework Series: Note 4. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/Using_learning_outcomes.pdf
- 5.** Farkas Éva (2014): A rejtett tudás. A nem formális környezetben szerzett tanulási eredmények hitelesítése. Szeged, SZTE JGYPK FI.
- 6.** Gaskó Krisztina (2010): Autonómia és felelősségvállalás. Áttekintés az Országos Képesítési Keretrendszer számára. http://413.hu/files/K%C3%A9pes%C3%ADt%C3%A9si%20keretrendszerek%20men%C3%BC%20anyagai/3_1_7_gasko.pdf
- 7.** Golnhofer Erzsébet (2010): Az Attitűd. Áttekintés az Országos Képesítési keretrendszer készítői számára. http://413.hu/files/K%C3%A9pes%C3%ADt%C3%A9si%20keretrendszerek%20men%C3%BC%20anyagai/3_1_6_golnhofer.pdf
- 8.** Kennedy Declan (2007): Tanulási eredmények megfogalmazása és azok használata. Gyakorlati útmutató. Quality Promotion Unit, University College Cork. http://413.hu/files/lo_handbook_declan_kennedy.pdf
- 9.** Pajkossy Péter (2010): OKKR – Tudás deskriptor. Fogalomértelmezés és javaslatlattétel a szintek leírására. http://413.hu/files/K%C3%A9pes%C3%ADt%C3%A9si%20keretrendszerek%20men%C3%BC%20anyagai/3_1_4_pajkossy_tudas.pdf
- 10.** Pajkossy Péter (2010a): OKKR – Képesség deskriptor. Fogalomértelmezés és javaslatlattétel a szintek leírására. http://413.hu/files/K%C3%A9pes%C3%ADt%C3%A9si%20keretrendszerek%20men%C3%BC%20anyagai/3_1_5_pajkossy_kepesseg.pdf
- 11.** 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
- 12.** 59/2013. (XII. 13.) NGM rendelet a felnőttképzési szakmai programkövetelmények nyilvántartásba vételének követelményeiről és eljárási rendjéről, valamint a szakmai végzettség megszerzésének igazolásáról
- 13.** 1229/2012. (VII. 6.) kormányhatározat a Magyar Képesítési Keretrendszer bevezetéséhez kapcsolódó feladatokról
- 14.** TÁMOP 4.1.3. projekt honlapja: <http://413.hu/index.php/hu/home>
- 15.** TÁMOP 2.2.1. projekt honlapja: <http://kepzesbenajovo.hu/>

